

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

MARTYRIVM SS. ANTONII PRESBYTERI,

ZEBINAE, GERMANI, ET ENNATHAE VIRGINIS, EX

Historia Ecclesiastica Eusebij Lib. 8. cap. 19. interprete Iohanne

Christophorsono Anglo.

SIMVLATQV Etam multis, tamq̄ue egregijs magnanimorum Christi martyrum facinoribus ingēs persecutio-

Nouēbr. 13.

nis astus deferbuerat, & velut sacro illorū cruore flamma eius extincta erat, & iam remissio ac libertas cōfessoribus ex Thebaide, qui metallorum in eo loco nascentiū laboribus oppressi fuerāt, concessa, & nos Christiani tanquā pulchra quadam pacis serenitate nos ipsos eramus iam recreaturi: deintegrō certē ipse, penēs quē persequendi potestas erat, nescio quo pacto, quāve animi cōmōtione rursus cōtra Christianos mirē inflāmur. Proindē ex impro-

Maximinus fuit in Christianos.

nois Maximini literæ contra nos vbiq; in singulas prouincias missæ fuerūt. Vndē p̄sides & summus dux totius Imperatoris exercitūs, tabulis, epistolis & publicis edictis, ciuitatis cuiusq; curatoribus vnā cū P̄fectis p̄sidiōrum & tabellarijs p̄cipiunt, vt edictū Imperatoris ad exitum perducere maturent: mandantq; vt cū omni celeritate idolorū delubra, quę ceciderant, rescicerent & denuō edificaret; quin etiam efficerent, vt omnes omninō viri cū vxoribus, famulis & pueris, matrū vbera adhuc sugētib; immolarent, libamina afferrent, & ipsa sacrificia re ipsa degularet, & cibaria in foro venalia, impuris sacrificiorum libationibus contaminarentur: & pro foribus deniquē balnearum quidā quasi custos constituerentur, vti qui in his sordibus essent abluti, pōst scelestis & nefarijs illis victimis se inquinarent.

Iubet delubra idolorū restaurari, & sacrificare Christianos.

Quibus rebus ad hūc modū confectis, cū nostri deintegrō, vt verisimile erat, maximis curis & mōre tenerētur implicati, & gētilēs ipsi de intolerabili & nimia horum scelerū absurditate admodū conquererētur, (Nam ista illis nimium fastidij, nimiumq; importunitatis cōplecti visa sunt) & calamitosissima rēp̄tas passim omnibus impenderet, diuina Seruatoris nostri virtus & potentia his athletis tātā denuō animi iniecit fidēntiam, & quasi calitūs inspirauit, vt cū nemo illos vi impelleret, raperetq; ad fidei suæ confessionem, vltro offerrent sese, & omnes eiufmodi terrores ac minas strenuē protererent, & tanquā pedibus prorsus conculcarent.

Idcirco tres ex fidelibus simul vno animorū consensu, contra p̄sidentem immolantem insiliunt, & alta voce, tali errore atque amentia desistere, hortātur. Nam non alium esse Deū, p̄ter eum qui omnium rerū effector & architectus est, asserunt. Rogati ergo, quānam essent, Christianos se audacter constitentur. Qua de causa Firmilianus acriter & vehementius concitatus, absq; vllō alio supplicij genere capite mulctandos tradidit. Quorum vnus presbyter erat, nomine Antonius: alter Zebinas vocabatur, ex ciuitate Eleutheropoli prognatus: tertio Germanus nomen fuit. Decimotertio die mensis, qui Dies dicitur, id est, Idibus Nouemb̄ris, hæc de istis acta sunt.

Christianorum quorūdam insignis libertas & fortitudo.

Ceduntur capite.

Eodem die mulier quēdā Ennathas nōie, ex vrbe Scythopoli orta, virginitatis quasi coronis pulchrē adornata, vnā cū illis martyribus eō accessit: quæ nō vltro se obtulit, vt illi, sed vitracta fuit, & ad iudicē adducta. Idcirco post verbera, & graues contumeliosq; cruciatus, quos iudex ei insignēdos curauerat, tribun⁹ quidā, qui illic in proximo magistratū gerebat, appellatus Maxys, homo nō tam nomine, q̄ tota vitę ratione nequā, & vt alijs rebus scelestis & perditus, itā tum corporis viribus supra modū robustus, tum moribus ferus & crudelis: tum apud oēs, qui illū nōrant, infamia & dedecore notatus, absq; autoritate maioris potestatis, hanc beatam virginē aggreditur, eamq; omni vestitu vsq; eō exuit, vt corpus à lumbis solū ad pedes cōtegeretur, reliquū aut nudū existeret. Hanc p̄ vniuersam ciuitatē Cēsareā vndiq; circumduxit, lorisq; per totū forū & publicas plateas tractā, non sine quadā animi sui oblectatione verberauit. Quā post tot cruciatus, cū constantissimā animi firmitudinē p̄ tribunali, vbi P̄fectus cōsistere solebat, in fide tuēda ostēdisset, iudex viuā igne cremandā tradidit.

Ennathas virgo ad iudicem traditur.

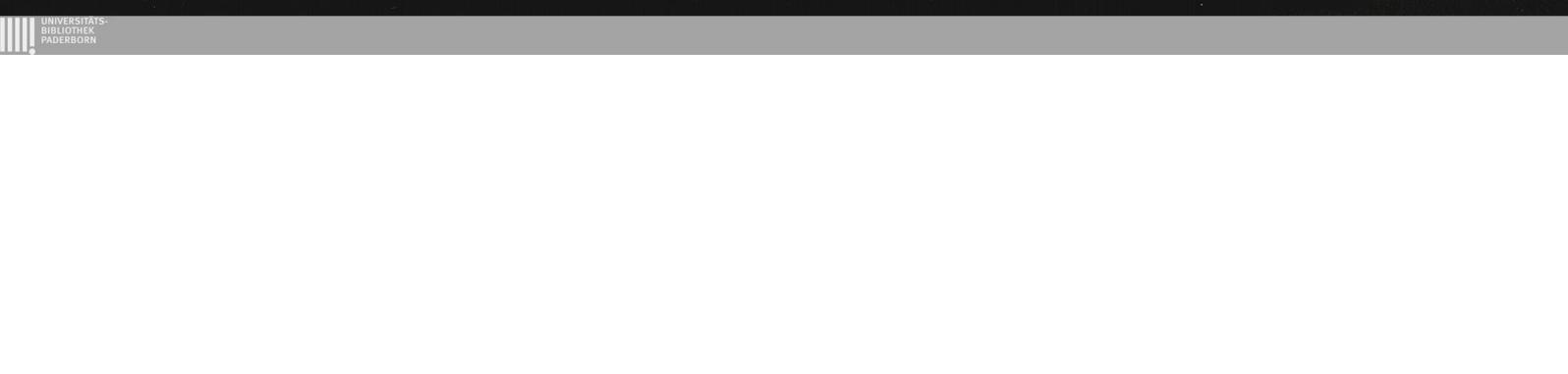
Cruciatu.

Crudeliter flagellatur.

Ignibus crematur.

Ite igitur immanitate longius progrediens, & rabiem propē beuuinam contra ipsos in dies adaugens, adeo extra naturā leges penitus egressus est, vti inanimis sanctorum virorum corporibus sepulturam impudens inuideret: & propterea cadauera sub dio, vt à bestijs dilaniarentur, noctū assidue & interdū seruati p̄cepit. Itaq; non

URIVS
OBER
NOBER
RVIII
S

exiguum hominum numerum, multorum dierum spatio, huic immani & barbaro mandato inseruiendum, cernere licebat. Quinetiam alij ex specula & loco edito, tanquam operæ precium facturi, ne cadavera surriperentur, sedulo obseruabant. Itaque agrestes bestię, canes & aues carnioræ membra disperferunt humana, eaq; huc illuc disperferunt: & tota ciuitas vndique visceribus ossibusque hominum constrata fuit adeo, vt illisipis, qui antè fuissent infesto animo in nos affecti, nihil vnquam crudelius, nihil ad aspectu horribilius videretur: neque tam eorum calamitatem, in quos hæc admiffa erant, quam cum suam ipsorum, tum communis parentis naturæ ignominiam deplorabant. Spectaculum enim humanarum carniū, non vno loco deuoratum, sed vbique miserè dissectarum (quod omnem dicendi facultatem, omnemque Tragœdiæ speciem longè superat) prope ciuitatis portas cuiusque oculis subiectum fuit. Nonnulli autem membra, cadauera integra, & viscerum partes etiam intra portas se vidisse dixerunt.

Admiranda prodigia.

Dum permultis diebus ista gerebantur, tale quoddam miraculum accidit. Clara esset serenitas, & aër pulchrè splenderet, totiusque cæli omnia suo complexionu ambientis summa extaret tranquillitas, derepentè columnæ ciuitatis, que publicas & cōmunes porticus sustentabant, multas veluti lachrymarū guttas quodammodo ex se profuderunt. Forū itēm & plateæ, nulla pluuię gutta ex aère decidēte, nec vndè, quòve modo, aqua adperse maduerunt: sic vt ilicò rumor per omniū ora litaret, terram, vtpotè rerum id temporis gestarū scelus & impietatem non ferēt in explicabili quadam ratione, lachrymarū vim ex se fundere, & lapides naturamque inanimam nefaria ea facinora deslere, quò hominum naturam tam ferream, tam immitem, tamq; ab omni affectione vacuum, iusta reprehensione coargueret. Verū nugæ & fabulæ, propè dixerim, hæc quidem oratio posteritati fortassè videbitur: nos tamen his, qui coipso tempore presentes, de rei veritate satis persuasi fuerunt.

DE S. METRIA MARTYRE, VT AIT VSVARDVS: QVEM TAMEN GREGORIUS TVRONENSIS HABET INTER CŌFESSORES (si modo is idē est) cap. 71. vndè ea, que sequitur, descripsimus.

Novēbr. 13.

for. * conditione

Franco Episcop' Aquensis.

QVENSIBVS est cōcessus in clytus athleta Metrias in corpore, iuxta historiam actionis, magnificè sanctitatis & licet * ditione seruus, liber tamen iustitia, qui, vt ferit legē certaminis eius textum, peracto cursu beati operis, à seculo victor abscessit, sapius, se in cælis degere, virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam, cum Franco Episcopus huius municipij Ecclesiæ gubernaret, Childericus, qui tunc primus apud Sigebertum Regem habebatur, villam eius competit, dicens, quia inuultus Aquensij Ecclesiæ retineretur: & dicto citius conuenit Episcopus, datisque fideiussoribus, in præsentia Regis assistit, clamans & obsecrans, vt Rex ad huius causæ audientiam, præsentiam suam auerteret, ne cælesti iudicio condemnatur, addens: Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quòd velociter in persuasorem suum irrogat vltionem. Deniquè coniuñti * adiutores res, causam discutunt. Insuper Childericus, atque impropere, criminibus exaccusat Episcopum, quòd res fisci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahere eum vi à iudicio iuberet, & * tantum ablata per iudicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Fauebant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset.

Episcopus S. Metriam orat, vt res Ecclesiæ sue crepta restituatur.

Deniquè condemnatus spoliatusque sacerdos, ad urbem redijt, atq; prostratus in orationem coram sepulcro sancti, dicto Psalmi capitulo, ait: Non hic accendetur lumen, neq; psalmorū modulatio canetur, gloriosissime sancte, nisi prius vicicaris res tuas de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas, Ecclesiæ sanctæ restituas. Hæc cum lachrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulum proiecit: egressusque clausis ostijs, similiter in ingressu alias collocauit. Nec mora: corripitur peruasor à febre, decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, profert æstuans iuge suspirium. Cui etiamsi ab ardore febris, interdum sitis accederet, aquam tantum, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? In hac egrotatione integrū ducit annum, sed mens praua non flectitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ita omne caput

caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum, nuper eiectum fuisse post funera de sepulcro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicens: Peccaui, eò quòd expoliauerim Ecclesiam Dei, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quanto cyùs, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulum sancti deponite. Est enim mihi spes, quòd res reddita tribuat agrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidosque super sepulcrum serui Dei posuerunt. Sed cum hoc fecissent, statim ille in loco, quo erat, spiritu exhalauit, lucratusque est detrimentum animæ per ademptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtinuit vltionem de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem.

Nota terribile Dei iudicium in vsurpatore reru Ecclesiasticarum.

VITA SANCTI BRICII EPISCOPI TVRONENSIS, ET CONFESSORIS, AVTHORE S. GREGORIO Tironensi Episcopo, Hist. Francorum Lib. 2. cap. 1.

POST excessum beati Martini, Turonicæ ciuitatis Episcopi summi & incomparabilis viri, de cuius virtutibus magna apud nos volumina retineantur, Briccius ad Episcopatum succedit. At verò hic Briccius, cum esset primæque ætatis iuuenis, sancto adhuc Martino viuente in corpore, multas tendebat insidias, pro eo quòd ab eodem plerumque, cur vanas res sequeretur, arguebatur. Quadam enim die, dum quidam infirmus medicinam à beato Martino expecteret, Briccium adhuc Diaconum in platea conuenit. Cui simpliciter ait: Ecce ego prætor beatum virum, & nescio vbi sit, vel quid operis agat. Cui Briccius: Si, inquit, delirum illum quæris, prospice eminus. Ecce, cælum solito sicut amens respicit. Cumque pauper ille à beato Martino, quod petierat, impetrasset, Briccium Diaconum vir beatus alloquitur: Num ego, Bricci, delirus tibi videor? Cumque ille confusus hæc audiens, dixisset se denegaret, ait vir sanctus: Nonne aures meæ ad os tuum erant, cum hæc eminus loquebaris? Amen dico tibi, quia obtinui apud Deum, vt post me ad Pontificatus honorem accedas. Sed noueris te in Episcopatu multa aduersa passurum. Briccius hæc audiens: Nonne verum, inquit, dixi, istum delira verba proferre? Sed & Presbyterij honore præditus, sapius beati virum conuicijs lacessiuit. Adeptus ergo, consentientibus ciuibus, Pontificatus officium, orationi vacat: quia quam esset superbus & vanus, castus tamen habebatur corpore.

Non febr. 13. Briccius succedit S. Martino.

S. Martinus obtinuit precibus suis vt in Episcopatum ei succederet.

Trigesimo tertio verò ordinationis eius anno, oritur contra eum lametabilis causa pro crimine. Nam mulier, ad quam cubiculati eius vestimenta deferebant ablucenda, quæ sub specie religionis erat, veste mutata, concepit & peperit. Qua de re surrexit omnis populus Turonorum in ira, & totum crimen super Episcopum referunt, volentes eum vnanimiter lapidare. Dicebant enim ei: Pietas sancti tuam celauit luxuriam. Non Deus sinat, manus tuas indignas osculando, nos pollui. Illo quoque contrario viriliter hæc negante: Afferte, inquit, infantem ad me. Cumque oblatum fuisset infans, triginta dies ab ortu habens, ait ad eum Episcopus: Adiuro te per Iesum Christum filium Dei omnipotentis, vt si ego generauit te, coram cunctis edicas. Et ille: Non es, inquit, tu pater meus. Populis autem rogantibus, vt, quis esset pater, interrogaret, ait Sacerdos: Non est hoc meum. Quòd ad me pertinuit, sollicitus fui. Vobis si aliquid suppetit, per vos requirite. Tunc illi magicis artibus hæc facta asseuerantes, insurgunt contra eum in vna conspiratione: & trahentes eum, dicebant: Non diutius nobis falso pastoris nomine dominaberis. Ille autem ad satisfaciendum adhuc populo, prunas ardentes in birrum suum posuit. Et ad se stringens, usque ad sepulcrum beati Martini vnâ cum populorum turbis accedit: proiectisque ante sepulcrum prunis, vestimentum inustum apparuit, illo sic prosequente: Sicut istud vestimentum ab his ignibus videris illæsum, ita & corpus meum à tactu mulieris est impollutum. Illis verò non credentibus, sed contradicentibus, trahitur, calumniatur, eijcitur, vt sermo sancti adimpleretur: Noueris te in Episcopatu multa aduersa passurum. Hoc autem eiecto, Iustinianum in Episcopum constituunt.

Falso ei asseritur crimen, quod non admiserat.

Infans loquitur.

S. Briccius fert prunas ardentes panis non illæso.

Eijcitur à sede sua.

Denique

URIVS

1000

RVIII 5

Denique Bricius Romanæ vrbis Papam expetit, flens, eiulans, atque dicens: Merito hæc patior, quia peccavi in sanctum Dei, & eum delirum & amentem sæpè vocavi, cui videns virtutes non credidi. Post cuius discessum, aiunt Turonici Sacerdotes suo: Vade post eum, & exerce negotium tuum: quia si eum non persecutus fueris, ad nostrum omnium contemptum humiliaberis. Iustinianus verò egressus Turoniam Vercellas Italiæ civitatem ingressus, iudicio Dei percussus, obiit peregrinus. Turonici eius obitum audientes, & in sua malitia perdurantes, Armentium in eius loco constituunt. At Bricius Episcopus Romam veniens, cuncta, quæ pertulerat, Papæ referunt. Et ad sedem Apostolicam residens, plerumque Missarum solennia celebravit: quicquid in sanctum Dei deliquerat, desens. Septimo igitur anno egressus Romam cum autoritate Papæ illius Turonos redire disposuit: & veniens ad vicum, cui nomen est Laudiaco, sexto ab vrbe Turonica milliario, mansionem accepit. Armentium verò febre corripitur: media autem nocte spiritum exhalavit. Quod protinus Bricio Episcopo per visum reuelatum est. Qui ait suis: Surgite velocius, ut ad tumulatum fratrem nostrum Turonicum pontificem occurramus. Cumque illi venientem portam civitatis ingrederentur, ecce istum per aliam portam mortuum efferebant. Quo sepulto, Bricius Episcopus in cathedram suam regressus est, septem feliciter postea viuens annos. Cui post quadraginta septem Episcopatus annos defuncto, successus Eustochius successit, magnificæ sanctitatis vir.

Turonici primo Iustinianum, deinde Armentium in eius locum substituant.

Redit ad sedem suam.

VITA SANCTI QUINTIANI PRIMO RVTHENAE, DEINDE ARVERNÆ CIVITATIS EPISCOPI.

Auctore S. Gregorio Turonensi Episcopo, De Vita Patrum, Cap. 4.

Novembr. 13.

Galat. 5. Edomanda libido.

Vita sanctorum cõtemp. plan. a.

QVINTIANUS, qui se terrenæ materiæ corpus ferre cognoscit, cogitare debet, ne in his deoluatur, quæ terrena & carnalis huius amica esse noscuntur: quia, iuxta Apostolum Petrum, manifesta sunt opera carnis, plena immunditia & iniquitate. pollutum enim & foetidum hominem, qui ea se habitus fuerit, reddunt, atque ad extremum fletibus deputant sempiternis. Fructus autem Spiritus est omne, quod in Deo pollet, ac iter, quod in hoc seculo mortificata carne animam exultare facit, in futuro autem gaudijs donat æternis. Vnde nos, qui nunc sumus in corpore politi, ad inspicere debemus, quæ operatus est Deus in sanctis suis: in quibus tanquam splendido, candidoque ac leuigato meritis tabernaculo, diuersisque virtutum floribus ornato residens, extensa dexteræ maiestate, dignatus est per eos miseratione propria perficere, quæ perissent: sicut nunc per beatum Quintianum, de quo sermo futurus est, mentis nobilis generositate fulgidum, iustitiæ operum plerumque compleuit. Ergo non nos more peccantium carnis sectatio ad terrena submergat ac deprimat: sed potius sanctorum exemplis illectos, prudenter intellegentes quæ Dei sunt, spiritalia nos opera ad cælestia ac sempiterna sustollant: neque in nobis mens ab impudicis actionibus victa luxuriet, sed æternitatis pro meritis vicedicant solium, victrix sapientia regnet.

Igitur beatissimus Quintianus Apher natione, & (vt quidam volunt) nepos Pauli Episcopi, qui genitricem suam suscitasse perhibetur, sanctitate præditus, virtutum doctus fulgidus, charitatis igniculo feruidus, castitatis flore præcipuus, ad Episcopatum Ruthenæ Ecclesiæ eligitur, expetitur, ordinatur. In quo Episcopatu ampliatius adhuc virtutibus, cum in Dei semper operibus cresceret, in auctam antea beati Amantij Anastasii basilicam sanctum corpus transtulit, sed non fuit sancto acceptabile hoc opus. Vnde factum est, vt per visum apparens, diceret ei: Quia ausu temerario artus in pace quiescentes visus es amouisse, ecce ego remouebo te ab hac vrbe, & eris exul in regione altera. Veruntamen non priuaberis ab honore, quo frueris. Non post multum verò tempus, orto inter ciues & Episcopum scandalo, Gothos, qui tunc in antedicta vrbe morabantur, suspicio attingit, quod se veller Episcopus Francorum ditionibus subdere, consilioque accepto cogitauerunt eum perfodere gladio. Quod cum viro sancto nunciatum fuisset, de nocte confurgens cum fidelissimis ministris suis

S. Quintianus fuit Episcopus Ruthenensis.

fuis, ab vrbe illa egrediens, Aruernos aduenit, ibique a sancto Euphrasio Episcopo, qui Aprunculo quondam Antiliti successerat, receptus est, largitisque ei tam domibus, quam agris & vineis, & ille, & qui Lugdunensi vrbi praeerant, summa cum diligentia eum excolebant: erat enim iam senex, & verus Dei cultor.

Euphrasius & Aprunculus Episcopi Aruernorum.

Recedente autem ab hoc mundo sancto Euphrasio, Apollinaris, tribus mensibus sacerdotio subministrato, migravit. Cum autem haec Theodorico Regi nunciata fuissent, iussit illi sanctum Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesiae, dicens: Hic ob nostram amoris zelum ab vrbe sua eiectus est. Denique cum sanctus Quintianus in antedicta vrbe potiretur Episcopatu, Proculus quidam ex arario presbyter ordinatus, multas ei iniurias intulit, omnemque potestatem illi de rebus Ecclesiae auferens, vix ei & satis tenuem quotidianum victum ministrari praecipit: sed per eius orationem a ciuibus correptus est prudentioribus, restituta ei omni potestate, & ab eo illius remotis insidijs. Antedictus tamen sacerdos non immemor iniuriarum, sicut quondam Paulus Apostolus de Alexandro, ita & hic de Proculo decantabat, dicens: Proculus ararius multa mala mihi fecit: reddet illi Dominus secundum opera sua. Quod in posterum ei euentisse manifestum est. Erat autem vir beatus in oratione assiduus, & in tantum amator populi sui, vt adueniente Theodorico, ac valente cum exercitu vrbe, sanctus Dei muros per noctem psallendo circuiret, & vt Regioni vel populo Dominus velociter succurrere dignaretur, afflictus in ieiunijs atque vigilijs, instanter oraret. Porro Theodoricus Rex, cum cogitaret etiam muros vrbs euertere, mollitus est misericordia Domini, & oratione sacerdotis eius, quem in exilium retrudere cogitabat. Nam nocte pauore perterritus, de stratu suo exiit, ac solus per viam publicam fugere nititur: perdidit enim fenestram, nesciens quid ageret. Quod aduertentes sui, cumque retinere conantes, vix potuerunt, cohortantes vt se signo salutari muniret. Tunc Hilpingus Dux accedens propius ad Regem, ait: Audi gloriosissime Rex, consilium paruitatis meae. Ecce muri ciuitatis istius fortissimi sunt, eamque propugnacula ingentia vallant. Quod vt plenius magnificentia vestra cognoscatur, de sanctis, quorum basilicae muros vrbs ambiunt, haec loquor: sed & Antistes loci illius, magnus apud Dominum habetur. Noli facere quod cogitas, noli Episcopo iniuriam inferre, aut vrbe euertere. Cuius consilium Rex clementer accipiens, praecipit posuit, ne vllus ab octauo vrbs milliario laederetur. Quod obtentu Sacerdotis praestitum, nullus ambigat. Tunc Proculus ille presbyter, irruptis Vtrensium castris muris, ab ingredientibus hostibus, ante ipsum ecclesiae altare gladium ictibus in fusta discerpit: reddiditque illi Dominus, sicut Sacerdos cantare consueverat, secundum opera sua.

Item Apollinaris.

S. Quintianus ei succedit.

2. Tim. 4.

Theodoricus rex puniunt, dum ei exiliu intret.

Proculus presbyter, viro Dei valde molestus, miser perit.

Post peractam igitur stragem cladis Aruernae, Hortensius vnus ex senatoribus, Comitatum vrbs illius agens, quendam de parentibus sancti, Honoratum nomine, in vrbs platea nequiter retineri iussit. Quod celeriter beato viro nunciatum est. Tum ille per amicos suos coepit rogare, vt eum data audientia solui iuberet. Quod ille nullatenus praestitit. Tunc beatus senex deferri se in plateam, qua ille tenebatur, iubet. Allatus autem rogabat milites, vt eum dimitterent. Illi vero timentes, obedire ausi non sunt Pontifici. At sacerdos: Ad domum, inquit, Hortensij me velociter deportate. Erat enim senex valde, & proprijs pedibus ire non poterat. Deferentibus autem eum in domum Hortensij ministris eius, excutiens in eam puluerem calceamentisui, ait: Maledicta sit domus haec, & maledicti habitatores eius in sempiternum, fiatque deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et dixit omnis populus, Amen. Et adiecit: Quae, Domine, nunquam de istius generatione promoueat quiscquam ad Episcopale sacerdotium, qui Episcopum non exaudit. Egresso autem ex ea Sacerdote, protinus omnes familiae, quae in domo illa erant, a febre corripiuntur, & parumper ingemiscetes, spiritum exhalabant. Quod cum iam die tertia ageretur, videns Hortensius sibi nihil de suis seruis reseruari, timens ne etiam & ipse pariter interiret, ad sanctum virum moestus ingreditur, proiectusque ad pedes eius, cum lachrymis veniam rogat. Quam ille benignissime indulgens, benedictam aquam domui transmissit, illaque per parietes respersa, omnis agritudo protinus est depulsa, ac magna ibi virtus apparuit. Nam & qui morbum incurrerant, sanati sunt: & qui sanati erant, vltra non incurrerunt.

Nota diuina nam vltionem.

Aqua benedicta vis.

In Ecclesiasticis vero scripturis eruditus est habitus hic sacerdos: sed & in cleemosynis magnificus fuit. Nam cum pauper aliquem clamare cerneret, aiebat: Succurrite,

Benignitas eius in pauperes.

URIVS
OPER
MORER
RVIII
S

Matt. 23.

Expellit de monem.

Nora anti- quissimum vsum Rogationū ante Domini Ascensionem.

3. Reg. 8.

Impetrat pluuiam summę necessariam.

Præclara virtus eius.

Felix obitus.

rite, quæso, succurrite, & pauperi victus necessaria ministrare. ignari enim estis & debetis, an forsitan ipse sit, qui se per Euangelicæ Læctionis seriem rescindendum in pauperibus minimis esse mandauit. Eijciebat autem dæmonia se contentia. In monasterio verò Candidobrense veniens, cum energumemum quendam reperisset atrocius debacchantem, misit presbyteros, vt ei manus imponerent: sed cum eorum exorcizatione larua non fuisset expulsa, sanctus Dei cominus appropinquans, immisit in os eius digitis, personam facta sapius, quæ petisset, à Domino obtinebat.

Porro in territorio Aruerno quodam tempore, cum magnificitas arua conmeret, & arenibus herbis, nulla penitus iumentis pabula remaneret, & sanctus Dei Rogationes illas, quæ ante Ascensionem Dominicam aguntur, deuotissimè celebraret: die tertia, cum iam portæ ciuitatis appropinquarent, suggerunt ei, vt ipse antiphonam dignaretur imponere, dicentes: Si tu, beate pontifex, deuotè antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tua, quòd protinus nobis Dominus pluuia dignabitur benigna pietate largiri. At ille prostratus super cilicium suum, in ipsa portæ diutissimè cum fletu orauit. Exurgens autem, antiphonam, quam petebant, imposuit. Verba autem ei ex illa Salomonica orationis serie, hæc erant: Si clauso celo pluuiæ non fuerint propter peccata populi, & conuersi deprecati fuerint faciem tuam, exaudi Domine, & dimitte peccata populi tui, & da pluuiam terræ, quam decet populo tuo ad possidendum. Cumque psallere deuotissimè cœpissent, penetrantem excelsæ potentia aures humilis oratio confessoris: & ecce contenebratum est celum, ac nubibus obtectum: & priusquam portam vrbs attingerent, descendit pluuiam vehemens super vniuersam terram, ita vt omnes mirarentur, ac dicerent, ad preces beati viri hoc fuisse largitum.

Senuit autem sacerdos Dei, & intantum ætate prouectus est, vt sputum oris in terram projicere non valeret: sed adhibito labijs linteolo, in illud saluas oris exponeret. Non caligauit oculus eius, nec immutatum est cor à vijs Dei: non seposuit vultum pauperis, nec metuuit personam potentis: sed vna eademque ei fuit in omnibus sancta libertas, vt ita susciperet penulam pauperis acsi veneretur togam inclitatoris. Obijt autem perfectus in sanctitate, & sepultus est in basilica sancti Stephani ad læuam altaris. Ad cuius nunc tumulum plerunque quartanæ febris melancholia compressa restinguitur.

VITA S. MAXELLENDIS VIRGINIS ET MARTYRIS, VT HABETVR IN MS. EXEMPLARIBVS, incerto quidem auctore, sed fide digna. Stylum hinc inde correximus, & quedam contraximus.

Nouëbris 13.

Patria & parentes S. Maxellendis.

Optima virtute institutio.

Desponsatur à parentibus vni viro, ea ignorante.

TEMPORE illo, quo sanctus Vindicianus, à S. Vedasti octauus, Cameracensi seu Atrebatensi Ecclesiæ præfatus erat, sancta Maxellendis in eadem Cameracensi prouincia in clytis admodum parētibus, & generis nobilitate, & ipsa præclara religione claris, patre Humlino, matre Ameltrude orta est feliciter, sed felicius renata. Indè parentum cura diligenter enutrita, cum iam adoleuisset, non, vt solet puellaris ætas, vanis adolescentularum conuenticulis & conuulsiuissimis fabulationibus sese admiscebat, nec lubricis implicabatur moribus: sed toto animo diuino se timori mancipans, quantum iuuentus ipsa patiebatur, præcepta Euangelica intra pectoris sui penetralia complectebatur. Studio & cultui preciosarum virtutum nullo modo vacare voluit, & ornamenta muliebria prorsus respuit, meliorem illam animi pulchritudinem expetens, vt ei, cui se vouerat, per omnia placere posset.

Fama autem illius & in propinquas & longinquas regiones sese diffundente, multam à patre illius sibi coniugem petière. Sed sciens ille filiam à coniugio abhorrente eorum preces differebat. Erat in ijs nobilis quidam infaustus, Harduinus nomine, qui vt erat potentior cæteris, ita confidentius Humlinum & promissis & precibus ad desponsandum impellebat: nec prius destitit, quam voto esse potitus suo. Cumque certus esset sponsalij præstitutus dies, lætus abscessit. Factum id est puella ignorante. Itaque

Iraq; post dies aliquot sciscitatur ex ea parentes, velit ne nubere viro illi, cuius sit forma egregia, magna dignitas, multæ opes: aiuntq; posse eam etiã in matrimonio commode seruire Deo. Virgo sancta, cuius animo iam hæc & terrena omnia viluerant, petit sibi dari spatium deliberandi in diem crastinum. Interim tota nocte in preces incumbens, orat obnixè Dominum, nè sinat vnquam corrumpi corpus suum, quod se vouisset ei castum & integrũ conseruaturam: sed vires atq; robur sibi suppeditet, quod possit vincere aduersarios. Deindè & Euangelicis confirmata sententijs, & Angelica, vt aiunt, visione animata, manè accedit parentes, eosq; sic appellat: Decet quidem & me, & omnes diuinę legis cultores, parētibus suis eum, quẽ par est, habere honorem: sed si quid sinistrum & à via Dei alienum persuadere velint, haudquaquam mos illis gerendus est, sed Deo potius obtemperandum. Itã cum ego consilia vestra longè à salute mea discrepare videam, id vobis planè cõfirmo, me minimè facturam quod horramini. Ego enim virginitatem meã ab infantia Christo consecraui. Non ergò, mi pater, cuiquam, me infamia, despondere me debuisti, præsertim cum id ætatis iam attigerim, vt possum, quid sit è re mea, peruidere. Etsi autè à vobis dictum heri est, posse me & coniugio & Deo vacare, mihi certè perabsurdũ videtur, prioris sponsi, id est, Christi redemptoris mei amori quemlibet mortalem, quantumuis potentem, anteponeere. Itaque mihi prorsus decretum est, Christi me adiuuante gratia, nunquam à sancto proposito desistere. His dictis, non sine parentum offensione discessum est.

Recusat planè matrimonium,

Iam verò aderat sponsaliorum dies, & Harduinus vltra modũ nuptijs inhians, cum multa amicorum turba aduolat. Porrò Humlinus in magnas coniectus angustias, virginem admodum reluctantem secum abducit ad locum, contrahendo matrimonio destinatum. Vbi quãtũ se & dictis & factis virgo opposuerit, vix explicari verbis possit. Iam enim quodam modò presentiens imminere sibi cædem, sic coram omnibus constanter & intrepidè locuta est: Video sanè, & admiror vos omnes, dum contra vnam venitis puellam, laborem multum frustra suscipere, & prorsus inania agitare consilia. Nam etiamsi Harduinus in ceruicem meam gladium vibret, Christo propitio, cui me tota deuotione commisi, nunquam me sponsam habebit. Hæc cum illa dixisset, alijs ad sua reuertentibus, ad paternas se recepit aedes, & deinceps plũ solito palam se dedit pijs operibus exercendis: vacabat ieiunijs, vigilijs, orationibus, carnisque macerationi: prestabat eleemosynas, refocillabat inopes, visitabat infirmos, & cetera misericordię officia exhibebat, idque tanto ardentius, quanto celerius se per martyrium ad Christum abituram, illo inspirante, cognorat.

Constanter reijcit sponsum potentem & diuitem.

Eius sancta exercitia.

Interea parentes eius à quodã amico inuitati ad conuiuium, cum familia sua eò se conferunt, sola Maxellende cum nutrice eius domũ relicta. Nolebat enim illa interesse vllis vnquam contiuuijs & lautitijs, quòd sciret multos inter cõuiuas iactari sermones parum honestos, immò & perniciosos, quibus & boni mores, & sensus hominis facile corrumpatur. Id vbi Harduinus comperit, lætatur impensè se opportunũ iam tempus nactum sive explende libidinis. Adiunctis igitur sibi aliquot satellitibus, properat ad aedes Humlini. Id senties Maxellendis, orat Deum, vt se tueatur: indè nutricem hortatur, vt clausis ostijs, ipsam alicubi abscondat: non quòd mortè formidaret, sed quòd timeret pudicitie sue. Paret nutrix, obserat fores: veniunt hostes, non curant nutricem, eam abesse affirmantem, irruunt in aedes, perscrutantur omnia, nec tamen inueniunt virginem. Iam tædio affecti recedere volunt, & ecce vnus ex illis eos retinens, ait: Si cistam hanc aperiat, fortassis illic latrantem reperietis. Mox aperitur cista, virgo luges extrahitur, & ad Harduinum adducitur: qui cum moerentem blanditijs delinire moliretur, illa constanter ait: Frustra virulentos ingeris sermones neq; te, neq; tuas minas curanti. Nulla me ratione impedire poteris, quin reddam altissimo, quod ei pollicita sum. Corpus occidere potes, animam non potes. Ego verò Domini mei & animata doctrina, & promissionibus fidens, bona eius credo me in terra viuentium, in sanctarum virginum contubernio iucundissima animi exultatione visuram. Dixit, & totis viribus è manibus improborum se subducit: sed fugientem sequitur Harduinus malitia inflammat, suoq; eam ense iugulat. Felix anima, palma martyrij, quod semper expetierat, adepta, migrat in cælestes beatæ patriæ mansiones. Harduinus verò vbi vidit sanguinem è corpore virginis manantem, repentè excaecatus est. Quod cecementes eius comites, nè ipsi quoque easdem darent pœnas, relicto illo, in sua cum ignominia redière.

Nò vult interese conuiuijs hominum.

Psal. 26.

Occiditur ab Harduino, dum nõ vult ei consentire.

Vbi autem cædis huius fama increbuit, parentes virginis cum multis alijs tristes eò

E c prope-

UR IUS

OPER

RV III

5

properant honorificas ei exequias celebrant: pleriq; etiã è Clero corpus feretro impositum, in basilica beatorũ Petri & Pauli Apostolorum, sanctiq; Sulpitij, quæ in proximo pago, quæ Pomeriolas vocant, condita est, sepultuẽ mandarunt. Post annos tres foemina quẽdã Amaltrudis nomine, vidua religiosa, quæ cam basilicam cõdiderat, & illic vigilijs & precibus assiduẽ vacans, non nisi ad breue tempus inde exibat: cum nocte quadã fessa membra quieti dedisset, è cælo lapsam audiuit vocẽ, ipsam admonerem, vt ad beatum Vindicianum Cameracensem Episcopum eat, illumq; hortetur, vt corpus sancte virginis è terra leuatum, ad locum cedis eius reportet, quod Deus illi signis & miraculis eam illustrare velit. Refert illa quæ audierat, ad Episcopũ, isq; nihil hõsitans, certo die adiunctis sibi non paucis è Clero, & vitæ religiosa viris, quibus se iunxit ingens populi multitudo, fama rei quæ acciderat, excita, ad virginis sepulcrum properat. Cumque eò ventum est, cum metu & reuerentia leuatum è tumulo corpus sacrum, in feretro congruẽ preparato componitur, & cum hymnorum psalmodumque modulatione ad locum, qui Chaldericus dicitur, deportatur.

Viso Amaltrudis vidua.

Sacrum corpus eius eleuatur.

Harduino restituitur vilis.

Peruenit autem ad miserum Harduinum, transferri corpus virginis. Itaq; assumpti itineris duce, venit obuĩam sacro corpori, humiq; se sternens, cum lachrymis petiuit inuicem facinorũ suorum, recipitq; amissum oculorum lumen. Id cernens populus, prorumpit in laudes Dei. Porrò Harduinus tanto affectus beneficio, gratias immensas agit sanctæ virgini, & coram omnibus palàm confitetur, quemadmodum eam ipse occiderit, & lumine orbatus sit. Postquam autẽ in Chalderici ecclesiam venere, sacrum corpus illic honorificè conditũ est, & Missarũ solennijs deuotissimè celebratis, omnibusque ritè peractis, plebs dimissa est. Episcopus verò Clericos & religiosos foemina illic constituit, vt deinceps ita, vt par erat, omni tempore debitum ibi officium persoueret. In quorum sumptus necessarios Humlinus sanctæ virginis pater, intra cuius conditionem hæc gerebantur, omnes facultates suas contulit ecclesie illi, eius expensis & opera extractæ. Ei donationi adfuit Episcopus & plebs, quæ tum conuenerat. Ea autem tempore, vt fida testatur antiquitas, multis euidentissimis miraculis per sanctæ virginis merita locus ille floruit, quæ tamen scripta non extant.

Corpus virginis Cameracum transferatur.

Is Lietbertus obiit anno 1076.

Postea verò corpus eius Cameracũ trãslatum, in ecclesia beati Martini, sanctimonialibus debita illic officia exhibetibus, aliquãdiũ quieuit. Sed cum locus ille propter habitantium demerita, crebris esset incendijs obnoxius, Rotardus vicifimus à beato Vindiciano Episcopus, sanctũ corpus inde transfudit in beate Marię oratorium, quod illic vsq; ad Lietberti, tertij ab eo antistitis, tempora permãsit. Qui cum esset vira sanctissimus, inter alia rectefacta sua, Peronæ, vbi fuit ædicula sancti Quintini martyris, in sancti Andree honorem monasteriũ extruxit, idque egregie tum temporalibus, tum spiritalibus bonis dotauit, atq; eò preciosa corpora sancte Maxellendis & beati Sarij confessoris, Cameraco apportada curauit. Dies martyrij sancte Maxellendis celebratur Idibus Nouembris, ad laudẽ præpotẽtis Dei, qui est benedictus in secula, Amen.

VITA S. HOMOBONI CIVIS CREMONENSIS CVLTIORI STYLO SCRIPTA A CANONICIS Cathedralis Ecclesie Cremonensis, viris doctissimis.

PRAEFATIO AD REVERENDISSIMVM EPISCOPVM
pvm Cremonensem, Nicolaum Sfondratum.

REVERENDISSIMO ET VALDE ILLVSTRI D. D.
NICOLAO SFONDRATO EPISCOPO CREMONENSI,
Cathedralis Ecclesie Cremonensis Canonicorum
Collegium S. P. D.

NVLLA vnquam fuit benè constituta in terris Respub. dignissime Antistes, quæ insignium virorum memoriam, qui egregijs vel bellicis, vel pacis artibus partam sibi gloriam, posteris ac patriæ tradiderunt, publico aliquo, atq; eo amplissimo monumento consecrandam non putãrit: vt diuinis illos propè honoribus prosequendo, & præclaram benè meritis referret gratiam, & iuuenum animos ad imitandum vehementissimè accenderet. Quæ quidem in re, dum

dam se inuicem alius alium vincere pie & gloriosè contendit, factum est, vt, quæ vrbium faciem, ciuitatumque mores ac instituta excolunt maximè, ea ferè suum hinc ceperint initium, veluti gymnasia, festi dies, ludi, theatra, statuae, apothefes & alia innumerabilia. Sed nihil tamen potuit, aut ad temporis diuturnitatem, aut ad maiorem nominis claritatem, aut ad cæterorum deniquè exemplum excogitari aptius quicquam, quam illorum ipsorum vitas accuratè diligenterque perscribere, quorum memoriam velimus esse sempiternam. Etenim illa omnia vis ac tempus labefactabit aliquandò & euertet: hoc autem nullius vnquam aut hominis, aut temporis confumet iniuria: illa nomen, aut corporis simulacra ignotis nota faciunt: hoc veram etiam expressamque animi imaginem effingit, atque ob oculos ponit. Viuitur enim ingenio, cætera mortis erunt: vnusque Xenophontis libellus, facillè omnes imagines hominum statuasque superabit. Nos igitur, cum nupèr in libellos quosdam incidissemus, quibus sanctissima Homoboni ciuis nostri vita continebatur, atque animaduertissemus duo præcipuè esse in illis vitia, quòd & dicendi genus icinum esset & incultum: & quam vno volumine complecti totam viri historiam oportuisset, ea diuersis fuisset libellis fœdè dissipata: non alienum duximus ab ea, qua illustrem sanctitate virum, optimè autem de patria meritum ac merentem, prosequi pietate debemus, si eandem oratione ac stylo elegantiore (absit omnis verbo inuidia) & paulò ornatiore conscribendam curarem. Neque enim gloriæ rerum authoris parùm suppeditat scriptoris ingenium: neque nostrum quiscquam est, qui non mallet Theristes Homeri, quam Chærilus Achilles esse. At verò Amplitudini tuæ potissimum, nobilissime Sfondrate, sancti huius hominis historiam dicendam putauimus, vt, sicut quidam magnus vir dicere solebat, docti doctos seruabunt: sic huic Iucubrationiculæ, qua sancti viri vita illustratur, sanctitatis etiam tuæ ac nominis splendor accedat, maioremque veritati præbeat autoritatem: simulque, vt virtutes tuas nos admirari, & probatissimam vitæ rationem comprobare declarem. Ex quo fiat, vt populus fidei tuæ commissus, exemplis exciteur domesticis, partim in te, qui præclaram Maiorum ac gentium tuorum indolem tuis ipsis cumulas ornamentis, videndo: partim in sanctorum vitis legendo, quæ imitari illum deceat: atque vt pleno demùm gradu vitæ iter ingressus, tuo ductu ad felicitatem perueniat sempiternam, illius beneficio, cui honor & potestas in secula seculorum. Cremonæ, VII. Idus Nouembris, M. D. LXX.

Sanctorum memoria sempiterna.

URIVS
 ODER
 JOBER
 RVIII
 S

HOMOBONVS Cremonensis fuit, ex honesta Tucenorum familia, patre mercatore, non opulento illo quidem, sed tamen nec sordido: quippè cui ab atavis vique esset domus in vrbe apud ædem Diui Aegidij: præterea prædiũ suburbanum, vnde victui suo necessaria quotannis capiebat. Cuius parentes cælesti quodam mentis præagio, atque afflatu diuino instincti, voluerunt eum ex sacro baptismatis fonte sublatum, Homobonũ nominari. Huius enim nominis, verissimè & appositisimè inditi rationem, tota omninò illius per omnes ætatu gradus traducta sanctissimè vita, ad eò apertè declarauit, vt non fortuitum, sed meditatam: non iam hominis, sed integritatis, nomen fuisse videatur.

Nonèbr. 13. Cap. 1.

S. Homoboni patria.

Hunc igitur tanto omine susceptum parètes, & ab ipsis incunabilis per sanctè educatum, Christianaque in primis religione egregiè ex cultum, traduxere ad exercendam eam, quam ipsi faciebant, mercaturam. Sed tanta fuit discolorum conuentorumque constantia & veritate, vt nulla omninò augendæ rei cupiditate permotus, qua transuerfam mortalium mentem agit, neminem vnquam sciens deceperit. Erat præterea summa in adolescente comitas, cum singulari grauitate coniuncta, insignisque morum probitas: quibus artibus breuè effecit, vt omnium ciuium & oculos in sui admirationem conuerteret, & animos ad benevolentiam alliceret. Deindè parentum iussu, quibus semper in omnibus fuit obsequentissimus, virginem duxit uxorem, cum qua castissimè semper vixit.

Cap. 2. Ab infantia sanctè educatur.

Facit mercaturam summa fide.

Ducit uxorem.

Mortuo verò patre, iam sui iuris effectus, cœpit cogitare, nobis hinc non esse permanentem ciuitatem, spesque hominum vanas esse atque fallaces. Itaque aliam vitæ rationem instituens, qui ab ineunte adolescentia in terris cogere diuitias cœperat, in cælum thesauros cogerere constituit, sermone Domini, qui semper eius animo inhærebat.

Cap. 3.

Matt. 6. bat, admonitus: Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur. Quare omni sollicitudine augendarum opum omiffa, quasi à corpore aucatus, ad diuinarum rerum cogitationem, cura omni studioque pascendæ animæ eiusque salutis vigilanter inferuebat: relictaque humana societate, in diuinam se totum insinuabat, ieiunijs, vigilijs, orationibusque assidue intentus.

Cap. 4. Rem igitur suam, quam mercatura auxerat, cœpit pauperibus erogare, ad eum mititer, benigne & liberaliter, vt, cum cæteræ virtutes essent in eo præclaræ, hæc tamen beneficentia principem semper locum obtineret. Neque enim elemosynam rogare se passus est vnquam: quin ipse vtrò omnibus sua, seque libentissimè detulit, egeni facultates, tristibus consolationem, erranti correctionem, ignaris sine arrogantia doctrinam, veniam inimicis, fidum deliberanti consilium, mortuis denique orationem. ita vt, cum minus sibi, quàm cæteris omnibus, videretur esse natus, vno omnium pauperum pater iure merito appellaretur.

Cap. 5. Cæterum vxor meticulosa, cum videret profusam viri liberalitatem, vehementer animi discrucibatur: Ac primò quidem eum ab hoc tam sancto proposito, precibus ac monitis leniter auocare: deinde acrius obiurgando, atque etiam grauius commeliji conuicijsque incessendo, absterere non desistebat. Cuius ille molestam generalitatem æquissimo semper animo perferens, his atque huiuscemodi verbis sapiens resellebat: Errare vehementer eam, quæ putaret rem imminui, aut bonorum iacturam fieri, si egenis distribuatur, cum nusquam melius, nusquam tutius collocentur, neque vlla rei augendæ fructuosior ratio iniri possit, quàm quæ illis, id est, Christo immenso atque inexhausto omnium bonorum thesauro, scænorum dentur, qui & præsens centuplum, & in futurum vitam rependat æternam.

Cap. 6. Pateretur igitur paruorum bonorum fugacium dispendium: quod illi aquè ac illud esset ad felicitatem compendium: Venale etenim cæleste regnum nobis Deum Optim. Maxim. proposuisse, quod tamen facillimè ac minimo parari possit. Præter nulla alia re magis Christo Deo similes esse, quàm beneficentia, qui nobis corpus etiam suum in cibum benignissimè dederit, ob eamque causam, à Patre omnium rerum heredem factum fuisse. Ad hæc, leuius & expeditius ad superos proficisci, quilibet narum, id est, diuitiarum suarum partem comiti largiatur: Eluere denique elemosynam animi sordes. Quamobrem desineret deplorare miserè minimam rei temporariæ iacturam: quin potius pari secum voluntate ac studio daret operam beneficentia: vt, quando in hoc miserimo vitæ ergastulo coniugij sorte æquata sibi esset, in perpetua & felicissima vita, æquatam sibi etiam illam cumulo gaudio cernere aliquando contingeret.

Cap. 7. Hæc atque huiusmodi vir Dei identidem inculcando, intemperiam vxoris castigans, summa patientia ac humanitate superabat: Nec ab hac sancta animi sui sententia depelli poterat: quin in dies magis ac magis in ea confirmabatur.

Etiam noctibus facrum inuisit ad e. Frequentabat Homobonus domum Dei, nec die solum, sed nocte etiam, assidue nocturnis, matutinisque precibus intererat. Quocirca Obertus sacerdos, qui tunc temporis ædibus Diui Aegidij præerat, vir & ipse bonus ac timens Deum, cognita religione viri, singulis ei noctibus ad matutinas preces ianuam templi aperiebat, dato prius, vt fit, campana signo. Sed cum aliquando tempestiuus solito Homobonus accessisset,

Miraculum & paulisper ante ianuam immoratus esset, valvæ templi sponte sua patuere. Cumque sacerdos iret, vt de more Homobonum introduceret, vidit eum in oratione ante aram procumbentem: & mirum in modum obstupuit, cum verè sciret, se vespere horres diligenter clausisse. Idque etiam paucis post diebus cum accidisset, sacerdos domum pro comperto habuit, id ope diuina fieri: quòd sex & viginti annis, quibus quædam illas sacras rexerat, viro sancto sæpius accidisse testatus est.

Cap. 8. Frequens igitur ibat vir Dei in templum, vt nunquam, ne vnquam quidem noctem intermitteret, nec finito officio, vnquam recedebat: sed semper in oratione rem diuinam, quam Missam dicimus, ante Crucem Domini nostri, & imaginem beatissimæ Virginis prostratus, expectabat. Fortè accidit, vt eo tempore esset magna annonæ caritas, cum ipse ab oratione esset domum reuersus, & egeni, qui viderant panis canistrum ad eum afferri, subito ad Homobonum accurrerent: quibus ille summa cum hilaritate, dum vxor, quæ sibi maximè repugnabat, abesset, maiorè panis partem distribuit. Hæc verò cœnæ reperti sunt in arca totidè, quot donauerat, panes, lögè reliquis & caritate & suauitate præstantiores. Id quod mirata est vxor, miratus est & ipse vir Dei, gratiasque

Illustre miraculum.

tiasque Deo ingentes secum agens, quod factum fuerat, prudenter tacuit, & puellam cuncta, quæ viderat, narrantem, alijs id proloqui inhiuit.

Multis præterea signis Deus eximiam cultoris sui liberalitatē illustravit: quæ opor-
 rosum nimis esset singillatim recensere. Illud tamen ne utiquam tacendum arbitror:
 Cum prædialium, ceteris diuenditis, & in egenos erogatis, sibi pauperibusq; seruasset,
 eoque fossoribus vinum aliquandò ferret, occurrere ei mendici aliquot, ab eo potum
 petentes: quibus vir sanctus summa cum animi hilaritate & frontis lætitia porrexit.
 Sed cum exhausti ferè essent canthari, nec propter vxoris acerbitatē auderet domum
 reuerti, eos aqua repleuit, ac benedixit: Vinitores autem se nihil vnquam suauius gu-
 stasse asserentes, quærebant, vnde tam bonum vinum habuisset. Vir Dei, qui optimè
 sciret, quod fecisset, arbitratus se derideri, bibit & ipse incomparabilis bonitatis vi-
 num, gratiasque Deo, cuius esset illud opus, maximas egit: nec tamen, vitandæ inan-
 gloriæ causa, quæ imprudentium hominum omnem rectè factorum mercedem fur-
 tum prædat, quod factum fuerat, cuiquam dicebat, nec exire, atque in vulgus ema-
 nare patiebatur. Sed qui eum viderant, dum aquam in vasa infunderet, cum & ipsi vi-
 num gustassent, hoc miraculum cæteris prædicauerunt.

Cap. 9.

Aqua muta-
tur in opti-
mū vinum.

His atque huiusmodi quamplurimis illustratus quidem miraculis, sed multò ma-
 gis summa vitæ puritate ad extremum vsq; vitæ tempus insignitus Homobonus, tan-
 tam, non inter populares solum atque finitimos, sed eos etiam omnes, acquisiuit fi-
 dem, ad quos longè lateque celeberrima illius fama peruaserat: vt hæreticorum ple-
 rique ad sanitatem redirent, & qui nullo prudentum consilio, aut doctissimorum
 hominum disceptationibus victi, in deprauata iam dudum de fide & religione sen-
 tentia obfirmato animo obdurerant, eos Homobonus, sanctissimis verbis & mori-
 bus miraculorumque frequentia, ab omni errore abductos, ad benè beateque vi-
 uenditatem traduceret.

Cap. 10.

Plerosque
hæreticos
vir sanctus
conuertit.

Cum verò iam venisset tempus, vt tot suarū virtutum & rectè factorum acciperet
 præmia. Idibus Nouëbris anno à partu Virginis millesimo centesimo nonagesimo se-
 ptimo, more suo, matutino officio penitus incolumis interfuit: dein de curuatis ante
 Crucem Domini genibus, in oratione vsq; ad horam Missæ permansit. At, cum sacer-
 dos hymnum Angelorū cepisset, ante Crucem, manibus in modum Crucis in ter-
 ra extensis, procubuit: tum nemine sentiente, cum gaudio ad Deum, suam in patri-
 am caelestem, nullo correptus morbo, migravit. Sed cum more suo ad audiendum
 Euangelium non surgeret, fuere, qui illū sopore pressum crederent, & volentes eum
 à somno excitare, è vita excessisse cognouerunt.

Cap. 11.

Sine morbo
suauiter ob-
dormit in
Domino.

Quarè statim parantur exequiæ, & sepulcrum: volat subitò per urbem fama: con-
 currunt pauperes vndique, patremque suum maximo cum dolore deplorant, funus-
 que cum lachrymis ac ciulatu comitantur: ad eum accedunt, amplexantur, & præ-
 ingenti amore deosculantur. Sed ecce virtus Dei in eo se cœpit ostendere: Nam clau-
 di ambulat, cæci vident, muti loquuntur, surdi audiunt, varijsque languoribus op-
 pressi, atque à medicis omninò destituti, omnes curantur. Itaque tota eò ciuitas con-
 fluebat. Quarè confestim illo mortuo, constantior sanctitatis eius fama in vicinas vr-
 bes euolauit. Vndique ad viri Dei sepulcrum, in eadem Diui Aegidij æde positum,
 concurrunt: vtrique compotes facti, cum lætitia redeunt.

Cap. 12.

Miracula
ad funus
eius.

Nam cuiusdam lingua grauissimo impedita vulnere, quod in prælio Hierosolymi-
 tano per collum adactum fuerat, expeditissimam loquendi facultatem, qua decem
 annos prorsus caruerat, facto voto, recepit. Alius autè dorso gibbero, pectore con-
 uexo, cuius genua manusque spasmate obriguerant, cum sancto viro vouisset, suis ipsi-
 us corporis factus est compos. Cuidam etiam decem & octo annorum adolefcenti,
 à natiuitate mutò, pro cuius salute pater vixdum vota Homobono nuncuparat, lin-
 gue vincula dissoluit benignissimus Deus. Adhæc puer octauum iam annum cæcus,
 simul & ab vtero matris mutus, paternis precibus, perfectum vtriusque sensus impe-
 trauit officium.

Cap. 13.

Miracula
ad sepulcrū
eius.

Experta est & mulier magnū numinis beneficium: quæ cum iam deplorata propè
 esset, vix sibi est videre monentem quendam, vnam sibi recuperandæ salutis relictam
 spem esse, si Homoboni opem imploraret. Id cum fecisset, exoptatæ sanitati quam-
 primum est restituta. Pueros etiam plerosque iam præ morbi grauitate animam agen-
 tes, parentum votis, eodem intercedente, Deus condonauit. Mulier quædam mul-
 tos, iam annos artubus adeò contractis, vt ori genua adhærent, iuxta sepulcrū san-
 ctissimi

Cap. 14.

URIVS

9 per
10 per

RVIII

5

Contracta sanatur.

Cap. 15.

Diuinitus punitur, male loquens de sancto viro.

Demoniaci multi curantur.

Cap. 16.

Sicardus Episcopus Cremonen.

Adscribitur S. Homoboni catalogum sanctorum catalogo.

Cap. 17.

Transfertur corpus eius.

Cap. 18.

Diffimi viri delata, precibus adhibitis, subito conualuit: & cum ingenti gaudio, clare Deo voce gratias agens, suis pedibus domum est reuerfa.

Nec tamen defuit, qui sancti viri famam eleuare & carpere auderet: Sed ita fatuus ac temere obloquenti, lingua intumuit, vt nulla iam ratione loqui posset, & iam de vita eius ageretur: Verum poenitentia interiore ductus, intercessione Homoboni pristinam incolumitatem recuperauit. Multi praterea immundis spiritibus oppressi ac pessime habiti, eiusdem meritis liberati sunt. Inter quos fuit virgo quedam Bergomas, quae cum diu ante obitum viri Dei ab immundo spiritu vexata miserimè fuisset, nec vllis vnquam exorcismis potuisset expelli, quod diceret, se nunquam inde discessurum, donec ab Homobono Cremonensi eijceretur, delata ad diu Homoboni sepulcrum a parentibus, qui ad id tempus se a malo spiritu deludi existimauerant, iugocacodamone, illico sanata est.

His & infinitis huiuscemodi miraculis commotus Sicardus Episcopus Cremonensis, & primores vrbs, decernunt ad Pont. Max. legationem, cuius Episcopus ipse princeps constituitur, vt vir Dei tot miraculis decoratus, numero sanctorum adscriberetur. Quod Innocentius III. qui antea de hoc per quietem a Deo admonitus fuerat libentissimè concessit, ac cognitis prius Homoboni miraculis, vitæque sanctimoniam in catalogo sanctorum maxima cum celebritate & religione retuli, anno sui Pontificatus primo, salutis autem humanæ nonagesimo octauo supra vndecies centesimo, ii. Calendas Ianuarias. Cuius rei diplomata, quæ re interiore templi maioris Sacratio Cremonæ seruantur, certissimam faciunt fidem, quorum exemplum hanc historiam adscribetur.

Anno autem millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto, cum apertum esset sancti Homoboni sepulcrum, praesente Episcopo & Prætoro, multaque clementissimus Deus ipso illo tempore edidisset miracula: ea res, eademque dies auspiciousissimum illius inter nobilissimos viros Confortij fecit initium: qui tanquam beneficentia Homoboni hæredes facti, sic suæ vrbs pauperes mira benignitate & prudentia ad hanc diem colere perseverant. Proximo deinde anno, qui fuit millesimus trecentessimus quinquagesimus septimus, septimo Calend. Iulij, a Canonicis ac cæteris Cathedralis ecclesiae clericis translatum fuit viri sancti corpus in eam maioris templi subterraneam partem, vbi in marmoreo tumulo compositum quiescit, præter paucam quædam ossa, in priore sepulcro relicta, & præter caput, quod tabernaculo conditum, in ipsius maioris templi sacratio custoditur.

Quamplurimis etiam postea hic beatus confessor claruit miraculis: vt cum patria sua multis se & euidentissimis periculis auxilio eius creptam fuisse, manifeste cognouerit, hunc iure optimo inuocet, colat, veneretur, patrocinioque eius se & nunc esse, & posthac fore tutam, maximè confidat.

EXEMPLVM DIPLOMATIS INNOCENTII TERTII.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs, vniuerso Clero & populo Cremonen. salutem & Apostolicam benedictionem. Quia pias promissionem habet vite, que nunc est, & future iustus & misericors Dominus fideles suos, quos predestinavit ad vitam, iniquiter in hac vita glorificat, & semper in futuro coronat: quibus & per prophetam promittitur: Dabo vos in laudem, gloriam, & honorem in cunctis populis. & per se pollicetur: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: mirabilis enim in seipso Dominus, mirabilis in sanctis, mirabilis in cunctis operibus suis: verum nobis exhibet sue virtutis indicium, & frugescentem iam in pluribus charitatis igniculum, mirabilium suorum signis accendit: assumptis his in gloriam suam, qui certauerunt legitime in hoc mundo: ad memorias eorum innovat signa: & mirabilia, iuxta prophetam, immutat: vt qui sanctus est apud ipsum, sanctus etiam ab hominibus habeatur: & in hoc presertim hereticorum confundatur peruersitas, cum ad catholicorum tumulos diuina viderint prodigia pullulare. Licet autem iuxta testimonium veritatis, sola finalis perseverantia exigatur ad sanctitatem anime in Ecclesia triumphanti, quoniam qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit: diu tamen, virtus videlicet morum, & virtus signorum, opera scilicet pietatis in vita

1. Tim. 4.

Matt. 13.

Psal. 67.

Ecclesi. 36.

Matt. 10. & 24.

& miraculorum signa post mortem, ut quis reputetur sanctus in militanti Ecclesia, requiruntur: nam, quia frequenter angelus Sarbanæ se in lucis angelum transfiguravit, & quidam faciunt opera sua bona, ut videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant miraculis, quorum tamen vita merito reprobatur, sicut de Magis legitur Pharaonis, & etiam Antichristo, qui electos etiam, si fieri potest, inducet suis miraculis in errorem: ob id nec opera sufficiunt sola, nec signa: sed cum illis præcedentibus ista succedunt, verum nobis præbent indicium sanctitatis, nec immerito nos ad illius venerationem inducunt, quem Dominus suis ostendit miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Evangelistæ plenius colliguntur, ubi de Apostolis loquens, ait: Illi autem profecti, prædicauerunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis: in eo nanque, quod ait, cooperante, eos operatos esse demonstrans: & in eo quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immo Dominum in eis miraculis claruisse: hoc etiam Dominus usque hodie operatur in sanctis, & potentiam suam euidentibus manifestat: dum viuorum curat ægrotudines ad memoriam mortuorum: & eos plus posse post mortem, & felicius viuere mortuos, quam in Domino moriuntur, quam qui viuunt in mundo, demonstrat. Sanè veniens ad præsentiam nostram Venerabilis frater noster Sicardus Episcopus vester, multis virtus religiosus & alijs honestis personis de sua Diocesi comitatus, cuiusdam beati viri, & re & nomine Homoboni, vitam & actus, necnon & modum transitus eius humiliter nobis aperuit: in quibus & sanctæ ipsius degustauimus conuersationis odorem, Deumque mirabilem & omnia opera eius in fide cognouimus, & prædicauimus gloriosa. Idem etenim sanctus, tanquam lignum, quod plantatum est secus decursum aquarum, quod fructum suum dat in tempore suo, prout eorum dem nobis asserio, facta tam viua voce, quam aliorum plurimum honestorum literis, patefecit: adeo in lege Domini meditabatur die ac nocte, ut ei seruiens in timore, & secundum Prophetam, media nocte surgens ad confitendum ei, matutinis semper laudibus interesset. Missæ quoque officium & alias Horas cum summa deuotione frequentans, ita assiduis orationibus insistebat, ut in certis horis aut incessanter oraret, aut horas ipsas aliquando præueniret, nisi forte ipsum sollicitudo, quam super pace reformatanda per ciuitatem tanquam pacificus vir gerebat, aut occasio elemosinæ pro pauperibus acquirendæ, seu alia iusta causa in alijs operibus misericordiæ detineret: qui nimirum ante Crucem Dominicam ex assuetudine se prosternens, opus quodlibet faciendo, stando, sedendo, iacendo, ad orationem labia mouere continuè videbatur. Inter alia verò pietatis opera, quæ tam circa pauperes, quos secum in propria domo tenebat, curabat & pariter procurabat, quam circa alios in digentes, quibus viuentibus humanitatis obsequium, & mortuis sepulturæ beneficium consueuerat deuotus impendere, diligentius exercebat: ipse à secularium hominum consortio segregatus, inter quos vivebat, quasi liliū inter spinas: hæreticorum, quorum perniciosissimas partes illas infecit, austerus extitit aspernator. Deducto autem sic vitæ sanctæ curriculo, cum ad matutinale officium, prout dictum est, in festiuitate sancti Brictij surrexisset, circa Missæ primordia idem se ante Crucem Dominicam more solito in oratione prosternens, dum cantaretur hymnus angelicus, beato sine quietuit. Quæ verò, quot, & quanta miracula fuerint subsequuta, & quot aduenientibus ad sepulcrum eius, sanitatis beneficia sint impensâ, cum longum sit numerare per singula, vnum inter cetera ad asseritionem Catholicæ fidei duximus expressius annotandum. Cum enim quadam dæmoniacâ mulier ad sepulcrum eius deducta fuisset, nè aliqua fraus lateret, eadem primò fuit aqua non benedicta respersa, qua se patienter ad spargi permittens, aquâ secundò respuit benedictam: & ut res euidentiori experimento pateret, oblata non consecratam absque aliqua præscientia sibi recipiens, præsentatam Eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit, nec recepit: quæ & meritis eiusdem sancti liberata recessit. Ut autem virtus morum, prout est superius prælibatum, licet omnis dubitatio amoueri ex subsequente signorum per diuinum iudicium videretur, fide apud nos claresceret pleniori, nè miraculorum etiam virtus aliqua fraude posset vel figmento iuari, veritatem rei sollicitius duximus inquirendam. Fidem nanque, quam super conuersationem ipsius, absque figmento hypocrisis fraudulentò, diuinum iudicium, ut dictum est, manifestè ostendere videbatur: per testimonium dilecti filij Oberti presbyteri sancti Aegidij Cremonensis præsentis, cum Episcopo memorato, recepto ab eo firmauimus iuramento: sub cuius

Ec 4 obtesta

2. Cor. 11. Matt. 23. Exod. 7. & 8. Matt. 24.

Mar. 16.

Ut Dominus olim per se, ita nunc per sanctos suos facit signa.

Pal. 1.

Pal. 118.

Eccè quomodo sanctus iste Missæ officium & ceteras horas frequentaret, quæ omnia nostri heretici detestantur.

Nota hic euidentem vim aquæ benedictæ.

URIVS

guter
nober

RV III

5

obtestatione, videlicet iuramenti, ipse, qui parrinus eius existens, per viginti annos amplius confessionem eius sæpè receperat, quæ de illius sancti conuersatione præsens, cum ipso Episcopo & alijs supra dictis iuratis similiter asseruit, esse vera, & obedientia, quam in orationibus, vigilijs, & alijs poenitentiæ fructibus, in qua sibi ab eo imposita erat, plus iniuncto satisfaciens, exhibebat, nos reddidit certiores: ea etiam quæ de miraculis ipsis fuerant nobis exposita, per iuramentum omnium prædictorum qui propter hoc venerant, fide suscepimus, pleniori asseritione ipsius Episcopi sub primo verbo sacerdotis requisito in virtute obedientiæ concurrente, vt sic diuinum humanum securi iudicium, cum maiori procedere securitate possemus. Cum igitur hæc omnia tam de virtute morum, quam virtute signorum, ad fauorem petitionis pro qua Episcopus memoratus, & alij supra dicti ex parte vestra vehemèter instabant concurrere videremus: de fratrum nostrorum consilio, post multam deliberationem habitam cum eisdem & Archiepiscopis, quos super hoc ad consiliū nostrorum admissimus: de diuina misericordia, & eiusdem sancti meritis confidentes: ipsum sanctum Catalogo duximus ascribendum, statuentes, vt in die depositionis ipsius, eiusdem festiuitas deuotè à vobis & alijs Christianis delibis annis singulis decetero celebretur. Inde est, quod vniuersitatem vestram rogamus in Domino & monemus, per Apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus eiusdem sancti memoriam, prout actum est, cum celebritate debita venerantes, eius apud Deum suffragia humiliter imploretis, per cuius merita ad gaudia æterna pertingere valeatis. Dat. Lateran. Kalend. Ianuar. Pontificatus nostri Anno primo.

A dscibitur
S. Hom-
bonus fan-
ctorum Ca-
talogo.

VITA SANCTÆ ALDEGVNDIS ABBATISSÆ
PRIMÆ MALBODIENSIS, AVTHORE, VT EQUI-
dem sentio, Hucbaldo Elhonenſi, qui obiit Anno 930.

AVTHORIS EPISTOLA DEDICATORIA.

Non immemor vestri, non ingratus tam admirabilibus erga meo-
stræ sedulitatis officijs, parui voluntati vestræ. Si tardius, quam vo-
luitis, si minus aptè, quam oportuit, non animo meo, quasi non cu-
ranti, sed rei difficultati potius adscribitis. Cruda massa non facile
modico potest igne purgari. Si quis inconcinnam sublimauerit
orationem, vobis imputate. Malui certè deideri à quibusdam,
quam vobis non parère. Si cui tamen ideò displicuero, quod pur-
puros late splendentes non solum non assuerim, sed etiam dèmerim pannos, sciat
me noluisse more puellarum aptare puppas absque lineamentis membrorum, aut
inanimatas in parietibus effigies colorare: sed foemine solidum pectus, immò virilem
animum, virtutibus plenum, tanquam lucernam diuinitus accensam, cunctis ad im-
randum simpliciter monstrare. Si placet transcribere, diligenter (obsecro) distinc-
tiones Capitulorum conseruate. Præfationem verò, quæ quidem generaliter agit de
sanctorum omnium gestis, & ad eos imitandum exhortari cunctos intendit, & igno-
uam præcipuè negligentiam, arguens, nec de ignorantia quenquam excusari posse
demonstrans, operantem Dominum in sanctis amandum & glorificandum ostendit
sicut est præfixa, Capitulis antepone curate. Quod si vobis non placuerit, aut do-
ctoribus, ad quorum audientiam fortè retuleritis: moriatur inter manus vestras ob-
osa & inepta membrana, aut deleatur, aut igni tradatur. Quodcunque acciderit,
rogo per amicitiam, nè nostrum nomen in hoc opere sentiat.

PROLOGVS · EIVSDEM.

Miseratio diuine bonitatis, humane salutis multipliciter omni tēper
cōsuluit, & post hominis lapsum tam per dicta quam per exempla
iustorum, errantes ad viam veritatis reduxit, & ante legē, & sub legē,
& sub gratia formam virtutis imitandam, rudibus in vtroque seculi
misericorditer exhibuit. Plena est vtriusque testamenti scriptura
tanquam cælum resplendens, non solum magnis virtutibus seu
luminaribus, sole videlicet ac luna, sed etiam minoribus stellis.
hoc

hoc est, non tantum claritate verae lucis, quae rationalem creaturam illuminat: & vniuersalis Ecclesiae pulchritudine, quae totum clarificat mundum: sed etiam singulorum splendore sanctorum, qui nos in huius seculi nocte veluti fulgentes stelle consolantur. Qui ergo, donante Deo, sanos habet oculos, ambulet ad lumen solis: vestigia sequatur Domini Saluatoris. Qui vero tantum fulgorem infirmantibus oculis minus valet intueri, conuertat ad speculum ad montes, iam veri solis lumine candentes, sanctos scilicet Apostolos, eorumque successores, doctrina pariter & exemplis totum orbem illuminantes: sequatur duces, velut arietes, gregem ad pascua praerentes. Quod si tardior aliquis Euangelicam & Apostolicam doctrinam fastidit, quod nimis periculosum est: si fortia gesta magnorum patrum, aut documenta propter imbecillitatem fidei suae negligenter attendit: quod male languentis animae indicium est: saltem vitas sanctorum, qui proximis extitere temporibus, legens vel audiens, gratiam conditoris in sanctis semper operantem agnoscat: agnoscens, in amorem ipsius incalcescat. Si quis etiam delicatus praeteneritudine carnis viros imitari trepidat, foeminas & puellas teneras, quae sui redemptoris amore seculum vicerunt, considerans erubescat. Ignorantia neminem, qui legere vel audire potuit, excusabit. Vbi iam scripturae verba non resonant? In ecclesijs à lectoribus quotidie recitantur, à cantoribus delectabiliter cantantur, à praedicatoribus viliter exponuntur. Quae patria, quae ciuitas, quis pagus, quem non decorauit alicuius sancti patrocinio speciali providentia creatoris? Vbi quae per membra sua Saluator coruscet. Oleum effusum nomen eius: vbi quae tonat: vbi quae semper pluit per Euangelium, per Apostolos, per Doctores, per exempla sanctorum. Et ut ex multis ad vnum veniamus, quis alius in vita beatae virginis Aldegundis amandus, sequendus, amplectendus, nisi Christus inuitur? quem adolecentula virgo diligens, merito castitatis agnum sequitur quocumque ierit. In eius itaque laude, qui cum sit idem in omnibus, operatur magna & minima & diuersa non diuisus, ac dissimilia non dissimilis, de vita huius virginis si loquamur aliquid, sermonem impolitum nullus abhorreat: sed quod effari nitimur, attendat.

Sancti cen-
stella cōso-
lantur nos
in nocte se-
culi huius.

Scripturae
in catholi-
ca Ecclesia
semper vti-
tissimae.

Apoc. 14.

Patria & pa-
rentes eius.

Literis fa-
cris tradi-
tur imbu-
enda.

VITA.

CAP. I.

ANNO Dominicae incarnationis circiter euoluto sexcentesimo trigesimo, circa haec tempora non longè post Romanam sedi Apostolicae praesidentibus per successionem Pontificibus, Honorio, Seuerino, Iohanne, Theodoro, Martino, imperante apud Constantinopolim Heraclio, in Francia regnante Dagoborto filio Clotarij, qui quartus erat à Clodoueo, quem sanctus Remigius baptizauit, orta est in pago Hainoensi virgo Aldegundis ex regali prosapia, patre Vualberto, matre Bertilia. Cuius soror Vualdetrudis maior natu, cuidam satis illustri viro Maldegario, cognomento Vincentio, legitime fuerat copulata: qui postea diuinitus inspiratus, & exhortatione religiosorum virorum animatus, spreuit mundum, secutus est toto corde Saluatorem Iesum Christum. Eo tempore multi religiosi viri, Dominicae vineae studiosissimi cultores, Amandus Traiectensis Episcopus, velut imbrifera nubes circumquaque pluuio discurrens: Arnulphus Metensium, Autbertus Cameracensium pontifices, Eligius Noniomensis, Audoenus Rothomagensis, Gislenus ab Arthenis adueniens peregrinus in Galliam, & alij plures in Ecclesia tanquam in caelo luminaria, partes orbis occidentales irradiabant, & multos tam praedicatione, quam exemplo vitae, in viam salutis deducebant. Puella vero Aldegundis, parentum cura diligenter enutrita, diuina gratia procurante, sacris literis imbuta est: quarum scientia valde proficiens, ac dogmata Christianae religionis animo complectens, amore caelestis sponsi iam in ipsis puellaribus annis vehementer flagrare coepit. Parentes enim eius, quanquam superbi fastu sanguinis essent elati, Christiani tamen nominis memores, quod gerebant, filiam suam ita secundum Dei timorem educarunt, ut in ipsa iam tenera aetate Domino Christo magis quam seculo, placere desideraret.

Novembris
13. quo die
celebratur
eius transla-
tio.

Literis fa-
cris tradi-
tur imbu-
enda.

CAP.

URIVS

9000
10000

RVIII

5

Multæ ei
offeruntur
visiones.

Interea dum adhuc esset in domo parentum, caelesti frequenter suspensa contem-
platione, modò vigilans, modò per somnium, diuina gratia sibi reuelante, ceperat
multa visionum genera percipere: quas ipsa describens, Abbati cuidam religioso, no-
mine Sobino, de monasterio Niualensi, commisit. Quas etsi quidam, minus digni
pensantes quæ legunt vel audiunt, superfluas aut non credendas esse putant: nulli
tamen sapienti, mirum aut incredibile videtur, si puella Deo toto seruiens affectu
frequentibus sanctorum Angelorum visionibus, seu vigilans, seu dormiens, pascetur:
cum econtra quælibet anima spurcitijs luxuriæ negligenter dedita, datim omnia
nonnunquam illusionibus deludatur. Igitur vt breuiter ea visa comprehendamus,
audiuit quadam nocte sibi promitti per visionem inæstimabiles diuitias: quas primo
terrenas æstimans, statim in spiritu sibi promitti caelestes agnouit. Deinde per visionem
in sublimem raptam, monentem audiuit aliquem, vt caduca postponens, facilius ad
scatur caelestia: modò deniquè vocem audiuit, Non aliù tibi quæras sponsum, quam
Dei filium: modò Christum in specie pueri speciosissimi cernit afferentē sibi stola
candidam, palmamque victoriæ: nunc etiam erigitur in spem caelestium, dum audiit
per visum se futuram esse in societate Angelorum sanctorum. Inter has visiones
aspicit diabolum, inuidiæ facibus ardentem, de sua tristem electione: tum Angelum
Dei sese cohortantem, vt perseueret in virginitate, & longè se faciat à seculi vanitate
Huiusmodi visionibus non mediocriter consolata, de die in diem in amore virtutum
proficiebat, & vt perseuerando magis proficeret quotidie, maiora videbat. Siquis
dem apparet ei puella, quasi de itinere veniens, & à Dei genitrice se missam affir-
mans, vt, quod vellet, postularet. At illa mox alacriter respondit, id se desiderare,
quod Dominus vellet, Christi que voluntatem in se fieri præoptare. Vidit frequenter
sanctos Angelos exhortantes se: vidit & beatum Petrum, admonentem se de regno
Dei. Conspicit etiam Dominum Iesum Christum, in specie solis & lunæ, in figuram
regni Dei sibi apparentem. In cunctis huiusmodi reuelationibus virgo prudens, ma-
gis magisque se humiliabat, regno Dei propior fiebat, sponso caelesti feruentius imbu-
abat. Si quis autem istiusmodi visiones plenius nôsse desiderat, vitam ipsius reuelat,
de qua nos pauca decerpentes, notitiam tantummodò rerum in dicere summam
conamur scire cupientibus, quanti meriti sit hæc virgo, quæ toties Angelicis recrea-
batur consolationibus secundum ordinatissimam creatoris dispensationem, qui no-
uit vnicuique congruentem adhibere dulcedinis suæ moderationem. Et vt harrum
seriem manifestationum iam terminemus, beata virgo Aldegundis de virtute in vir-
tutem progrediens, in tantam sanctitatis celsitudinem à Domino meruit sublimari,
vt non solum ex somnijs, aut per ecclasiam frequenter, sed etiam vigilantem manifesta-
batur.

Optimi fa-
ne effectus
talium visi-
onum.

Angelus ei
apparet.

Angelus appareret, familiare colloquium de proposito conseruanda virginitate ex-
hiberet, virgo sancta nomen eius fiducialiter interrogaret, & ab eo gloriosum & mi-
rabile suum nomen esse audiret.

CAP. III.

Mater eam
inuitat ad
coniugium.

Cum verò parentes eiusdem virginis iam eam tradere marito disponderent, ad-
abscondat. Patris ac suum indicat desiderium, vt secundum sui generis dignitatem,
generosum non recuset accipere sponsum. Monstrat familiæ numerositatem, pro-
diorum amplitudinem, fundos, rerum abundantiam, gazas diuitiarum copia reple-
tas, cuiusdam iuuenis diuitias, nobilitatem, pulchritudinem ei blandiendo prætendit.
Huiusmodi blandimentis instat mater, animum filię ad suam voluntatem co-
natur inflectere. Igitur Aldegundis, honesta moribus, eloquio suavis, frequens in
diuina lectione, ac sedula in diuinæ scripturæ meditatione, quem sponsum eligentem
quem cordis amore gestaret, Dominum videlicet Christum, quem legendum co-
gnouerat, cui se totam deuouerat, tali sumpta occasione iam amplius occultare no-
quibat. Quid, inquit, ô domina genitrix, mater dulcissima, quid mihi blandiris? Quid
tot suavorijs verbis oneras animum meum? Non amplius tibi celabo voluntatem
meam, desiderium meum iam antè diu in corde meo conceptum patefaciam. Tu
mihi nescio quem pauperem memoras sponsum: sed ego talem ac tam diuitem
sponsum concupisco, cuius prædia sunt cælum & terra & mare, cuius fundi nunquam
deficiunt, & cuius diuitiæ quotidie crescunt, & nunquam minuuntur. Si potes, ma-
ter, talem mihi quære sponsum: non hominem peccatorem, petulantem, ac citò
mori-

Illam planè
respuit.

mortuum. Hoc audiens mater, licet non posset mentem virginis à sua constantia amovere, foemina tamen importunitate sæpè repetebat, admonēs filiam de nuptiarum conditione. Sed quid? Incausum verba fundebat: puella mentem in Christo fundatam, quasi turrim non casuram, frustra pulsabat: Dominum Christum speciosum forma præ filijs hominum, hunc adamauerat, hunc esuriēs sitiēbat, hunc sitiens esuriebat. Misericordem in pauperes animum gerebat, diuinis lectionibus mentem assidue pascebat. In respondendo cautissima, mitis omnibus: inter homines nobiles humilis, inioribus velut æqualis. In parcitate cibi & potūs intantum abstinentiæ dedita, vt sibi nulla sodalium æquiparari valeret.

CAP. IIII.

Sed dum animus teneræ virginis assidue maternis fatigaretur blandimentis, vt suscipiendo sponso voluntati parentum satisficeret: quibus quidem non obedire, videbatur incongruum: obediēdo verò plūs eos amare, quàm Dominum Christum, æstimabat perniciosissimum: prouidentia diuinæ miserationis, taliter eam liberauit ab huiusmodi periculo tentationis. Soror ipsius, memorata superiūs, beata Vualdetrudis, ob amorem sanctæ religionis, à viro suo pari consensu iam seiuncta fuerat: illoque religiosè in monasterio, quod dicitur Altus mons, conuersante: ipsa monasterium sanctimonialium, consilio venerabilis Gislēni, in monte, qui vocabatur Cameracensis & Cameracensis Ecclesiæ Episcopi: qui tunc inter alios sacerdotes Dei eo tempore florentes, ouili Dominico non segniter inuigilabat. Igitur ex inspiratione diuina famula Dei Vualdetrudis, memor suæ charissimæ sororis Aldegundis, & valdè metuens, nè vinculo carnalis alligaretur amoris, & exoptans toto desiderio secum illam habere sociam in habitu sanctę conuersationis, & curam adhibere sororibus illius congregationis, misit literas matri, postulans cum obsecratione sororem sibi destinari, secum aliquandiu illam dicens velle demorari: non parum consolationis ex illius præsentiā videri sibi conferri: quandò matri placeret, statim eam se remissuram. Annuit mater, filiam dirigit: & quibus erat vna mens Domino seruiendi, fit etiam vna domus opportunè simul habitandi. Quis dignè potest effari, quantum ædificationis ex mutua locutione acquisierint: quantum exemplum operationis bonæ cæteris sororibus ex sua conuersatione præbuerint? Cerneret illas ex Euāgelio sorores Martham & Mariam Magdalenam Domino Saluatori certatim ministrantes: sed non facillè discerneres, quæ magis harum eligeret ad pedes Domini sedere, cum hoc vtraque satageret, & curis exterioribus inuita deserviret.

CAP. V.

Non multum temporis elapsum erat, & ecce mater illarum, foemina suspecta solitudine, nè filia suæ virginis animum soror eius alienaret à seculo, sacrumque velamen illam persuaderet suscipere, mittit ad monasterium, & reuocat ad se filiam virginem. Beata verò Vualdetrudis inuita quidem remittit sororem, nè matrem offendat: sed obnixè deprecando exhortatur eam, vt à seculo se faciat prorsus alienam, immortalē se præparet sponso: quàm citius valeret, ad coenobium reuertatur. Illa moesta valescens sorori, reuertitur ad matrem, quæ tunc morabatur in prædio suo, quod nuncupatur Curtissolra. Non autem immemor, iuxta scripturam, honorandos esse parentes: bonæ indolis puella condecemtem reuerentiam exhibet matri, humiliat se ad pedes eius, deprecatur cum lachrymis, vt in habitaculo, quod erat iuxta ecclesiam, sibi daret licentiam habitandi: dicens, non sibi cōgruum inter viros ac mulieres seculares conuersari. Memorat etiam genitrici suæ, quàm sanctę, quàm religiosę soror sua Vualdetrudis in monasterio se haberet, qualiter ancillas Christi de seculo conuersas instruendo moneret, quàm sublimia quotidie de regno cælorū admonens edoceret. Dum talia matri virgo referret, & ea matri grata satis estimaret, illa non modò sibi non placita, sed etiam multum onerosa demonstrans, irata, comminata est ei plagas, si de talibus ei vltra facere sermonem auderet. Virgo verò sapiens non solum illius minas patienter sustinuit, sed etiam verbera sustinere paratā, prudenter siluit. Mater autem optima linteamina proferens, filia tradidit, & vt indè sponsalia sibi vestimenta præpararet, imperauit: disponens eam in proximo, nobili cuidam iuueni lege nuptiarum copulare. Virgo ergò linteamina suscepit, domunculam

Psal. 44.
Virtutes eius.

Nota hæc de forore eius Vualdetrudis, & marito illius Vincentio.

S. Aldegundis iungit se sorori suę in cenobio,

Luc. 10.

Reuocata redit ad matrem.
Exod. 10.

URIVS

900
1000
RVIII
5

Corpus suū
valde affli-
git.

culam secus oratorium, quam à matre impetrauerat, ingreditur, vestes ad vñs hēp-
zatorum in nomine sanctæ Trinitatis, pia fraude componit, corpusque suum veb-
menter affligens, die noctuq; Dominū cum lachrymis deprecabatur, nè à societate
sanctarum virginum alienaretur, nec alij sponso, quàm Domino Christo, sociaretur.
Exaudiuntur preces virginis: nuptiæ, quas inter quindecim dies mater filiz parabat.
differuntur: iuuenis, cui despondere eam cupiebat, nè veniret, per multos dies pu-
peditur.

CAP. VI.

Mater eius
abit è vita.

Cumque mater eius agrotaret, & iam de vita desperaret, vocat virginem filiam
suam, dat ei aurum & argentum, vestimenta preciosa, prædia, villas, seruos & an-
cillas, & omnia, quæ habebat, præter illa, quæ pauperibus in præsentī pro reme-
diis animæ suæ distribuit, & quæ in vñs seruorū & ancillarum Dei, in cœnobijs Domini
famulantium, delegauit. Defuncta verò matre, atque in prædicta villa Curtissiora
in ecclesia sanctæ Dei genitricis, à Dei sacerdotibus & alijs Ecclesiasticæ dignitatis
ordinibus, iuxta virum suum sepulta: audiens Endo iuuenis, cui præfata mater filiam
suam in cōiugem dare disposuerat, obitum eius, nihilominus instat, vt virginem vi-
rem accipiat, imperatque fidelibus suis apparatus præparare nuptiarum. Quod cum
audisset virgo, valde timuit: fugiensque noctū in locum nemorosum, qui vocatur
Malbodius, aliquot diebus ibi latuit. Sed cum audisset aduenisse sanctum Amandum
atque venerabilem Autbertum Episcopos in monasterium Altimontis, cum magno
cordis humilitate, nudis pedibus illuc properauit, ad vestigia eorum sese prostrans
desiderium cordis sui aperuit, contrarias tentationum passionēs sibi per insidias di-
abolicas irruentes indicauit. Tunc beatus Amandus, iam penè toti notus orbis
celeberrima virtutum, qui tanquàm in messe Dei strenuus operator, multas per
cunctum nationes ad fidem perduxerat catholicam, multa cœnobija viro-
rumque Dei construxerat, aperiens os suum, doctrinæ cœlestis imbre facundum, in
puellæ fatigatum roborauit animum, vt non solum ipsum respueret mundum, veniat
etiam parata fieret pro Salvatore Christo, si foret occasio, subire martyrium. Quo-
plura? Deducta est à sanctis Episcopis in oratorium quoddam eiusdem cœnobij, de-
dicatum in honore & memoria sancti Vedasti: vbi sacerdotali benedictione con-
crantes, eam æterno sponso Salvatore desponderunt, sacrumque velamen in habitum
sanctæ religionis super caput eius imposuerunt.

S. Amandi
encomium.

S. Aldegun-
dis accipit
sacrum ve-
lamen.

CAP. VII.

Malbodij
cœnobium
extruit.

Beata igitur Aldegūdis de Altomonte reuersa in locum, vbi prius latuerat, quem
Malbodij cœnobium nominauerat, qui locus adhuc desertus erat, cepit sagacillimè
locum excōlere, vepribus & arbutis radicibus extirpatis, habitacula construere, ser-
uos & ancillas Dei ibidem congregare. Denique post ædificium ibi ecclesiam extru-
xit in honore & memoria sanctæ Dei genitricis Mariæ: in qua laudes diuinæ & ora-
tionum vota quotidie persoluebat. Tunc seculi huius diuitias pro nihilo reputans
prædia sua & facultates, & omnia ornamenta, quæ sibi parentes reliquerant, ad locum
sanctorum legaliter distribuit, & pauperibus erogauit: vt illam perfectionem attingeret,
vnde Dominus dicit: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da
pauperibus, & veni, sequere me. Locum verò, vbi mater & pater eius sepulti fuerant,
in melius reparauit, & ibidem duodecim sanctimoniales ad seruiendum Christo
Domino cōstituit. In supradicto verò loco Malbodio, consilio beati præfatis Amandi,
& auxilio Dagoberti regis, cum duabus sororis suæ beatæ Vualdetrudis filiabus
femeripsam contradidit, atque multis alijs ibi secum in sanctæ religionis habitu con-
gregatis, in sancta conuersatione permansit, cunctisque se videntibus exemplum
bonorum operum dignum imitatione reliquit. Erat autem famula Dei fideliter
sponso suo deseruiens in humilitate, in obedientia, in patientia, corpus ieiunijs
attenuans, pernoctans in vigilijs & orationibus, longanimis in spe, domesticis ho-
is mansueta, modesta colloquendo, seu res ecclesiæ conseruando, benigna distri-
buendo.

Mart. 19.

Eius virtu-
tes & exer-
cicia.

CAP. VIII.

Duas ne-
ptes suas pie
in cœnobio
instituit.

Duas autem neptes, filias sororis suæ cum magna diligentia regulariter in mon-
asterio erudiebat, & vt Dominum Christum sibi sponsum eligerent, ab ipsis in
santiæ rudimentis diligenter edocebat. Harum vna Madelberta, altera vocabatur
Alderrudis. Quæ videlicet Aldetrudis, puella bonæ indolis, materteræ suæ morte
&

& vitam satagebat imitari, secusque pedes illius indefinenter accumbens, doctrina vitæ stricebat informari. Quæ cum multis floreret virtutibus, humilitati præcipue & obedientiæ dedita erat. Huic aliquandò beata virgo Aldegundis præceperat, ut fragmenta ceræ coaceruaret in vnum: sollicita, ne vel minima rerum monasterij deperirent. Illa dicto citius paruit, dispersa ceræ fragmenta collegit, ignem accendit, vas æneum, id est, peluim, cera plenū superimponit. Sed cum dominante flamma strues lignorum iam combusta decideret, atque sartago feruens, ignis ardore circuncincta, in partem alteram declinaret, ac magis indè focus exestuaret, rimens virguncula, nè quid damni contingeret, armata fide, manibus nudis exercisque brachijs de medio flammarum luterem bullientem festina sustulit, nihilque penitus in cute suæ carnis perpessa læsionis, in pavementum deposuit. Tantū apud Deum & meritum iubentis, & virtus obedientis sine dubitatione promeruit.

Insigne miraculum.

CAP. IX.

Beata verò Aldegundis à proposito suo nõ deficiebat, sed de virtute proficiens in virtutem, sicut à pueritia coeperat, in sanctis operibus quotidie perseveranter abundabat. Cum enim adhuc esset in domo parentum, ætate quidem tenella, sed corde matura, quicquid sui iuris erat, pauperibus misericorditer erogabat. Si virgini pecunia nonnunquam deerat, voluntas tamen largiendi, sibi nunquam decrefcebat. Mater autem eius Bertilia, non modicum pecuniæ thesaurum congregauerat: qui licet filiam non latèret, occultante matre locum, nihil tamen indè tulit ante mortem illius. Facta autem superstes parentum, ilicò pauperibus coepit matris thesaurum erogare. Procedente autem tempore, cum iam fieret mater familiarum cum sorore sua, vocat fidelem ministrum, profert argentum ad comparandas vestes in opus seruorum & pauperum Christi, iubens, ut, si quid de pecunia superesset, sibi referre deberet. Implet seruus dominæ suæ præceptū: emit copiam vestium: quod remansit pecuniæ, refert: argenti quantitas integra reperitur, ac si nihil expensum fuisset. Stupefacta super immensa largitate creatoris, quis explicare valet, quantas Deo gratias egerunt?

S. Aldegundis adhuc puellæ benignitas in pauperes.

Præclarum miraculum.

CAP. X.

Quadam etiam nocte dum ambæ Christo Domino deuotæ sorores, de dilectione cælestis sponsi, & conuersatione regulari, & salute fororum, à summo patre sibi creditarum, sollicitè peruigiles meditarentur, candela coram posita, subito cadens extinguitur. Cumque præstolarentur, ut ab aliquo superueniente reacenderetur, & aliqua fieret mora, virgo lucis amatrix porrexit manum, lucernam accepit: in cuius manu continuò lucerna diuinitus lumen recepit. Quo miraculo, Dominus Iesus Christus, qui est lux vera, se præsentem esse ancillis suis manifestauit, quas in suo nomine congregatas, nec ad momentum perperi tenebras permisit.

Aliud haud vulgare miraculum.

CAP. XI.

Non multo post tempore, dum eadem cælesti sponso dilectæ germanæ, sibi commissi gregis curam gererent, incedentes per cœnobii, negocij quid actura, venerunt ad basilicam beati Apostolorum principis Petri ad horam orationis sextam. Pulsauerunt ostium: aberat ianitor templi, sed nõ aberat cæli ianitor, qui statim famulus suis fores ecclesiæ clausas reserauit, nè gratia fraudarentur orationis, & animus earum, velut arcus in seruitium diuinum extentus, relaxaretur ab intentione supernæ contemplationis. Tunc intrantes domum orationis, solito deuotius & maiori compunctione debitum persoluentes officium, cum alacritate mentis ad sua reuerſæ sunt.

Templi fores diuinitus pateſcūt.

CAP. XII.

Sed ut parum superiora memoremus, postquam virgo sapiens Aldegundis secularibus pompis alienata, sanctimonialibus vestimentis est induta, rursus angelicis admonitionibus roborata, visione mirabili, qua Dominum Iesum tanquam splendens circumstantibus angelicis videre meruit, lætificata, memor etiam sermonis Amandi viri Dei, de omnimodo contemptu temporalium, & culmine perfectionis, quod prius iam complere coeperat in parte, modò deliberat omnibus, quæ possidebat, ex toto renūciare, nihil in terra possidens, in cælo cupiens thesaurizare. Fecit ergò describi thesauri sui summam, & totius pecuniæ, quam habebat in auro & argento, gemmisque & ornamentis regalibus, quæ sibi collata fuerant à

Ff Rego

URIVS

9000
10000
RVIII
5

Rege & Regina, principibus & cognatis, & parentibus suis, post relationem capituli sui, ac post largas donationes, quas pauperibus Christi consilio beatorum Amandi atque Autberti Episcoporum distribuerat, & hæc omnia virgo prudentissima domus Dei decorem etiam exterioris diligens, ac decus ecclesiarum, de ora merite donavit. Prædia verò possessionesque infinitas, ad usum inibi regi Christo famulantium publica donatione concessit: cætera universa in sumptus pauperum dedit ecclesiis & pauperibus.

legavit, nihil sibi præter vile reservans indumentum, sanctæ religioni congruum atque victum quotidianum, quo cum reliquis ancillis Dei communiter vivebat. Sed Domini Salvatoris benignitas, ut in fide corroboraret animos famularum earum, non distulit ostendere, quàm sibi gratus esset pro sui nominis amore tractantium contemptus rerum. Eo namque die, quo famula Dei tam gloriosum operum largitionis sue compleverat ad expectantem, dum ipsa iubente ministri sibi decurrerent ad potandum aquam de fonte, qui nuptiarum celebratoribus in Cana Galilee vinum ex aqua largitus est, ipse fontis aquam sponse suæ refocillandæ mutavit in mirabilis vini saporem. Quod factum cum omnibus ancillis Dei in monasterio notuisset, tantus amor Domini Christi mentes earum inflammavit, ut intuitu ditionis illius, nulla deinceps aliquid terrenum possidere curaret.

CAP. XIII.

Accidit aliquando, ut una famularum vrcolum aqua replet, qua sancta ad alios usus, illa nesciente, quæ vas impleverat. Cumque fusura esset aquam in manibus eius, & vacuum reperisset vrcolum, tremebunda recurrere volens ad fontem, subito sensit vrcolum aqua repletum. Hoc signo cunctis in cœnobio manifestum meritum virginis admirantur, laudes ab omnibus Domino Iesu referuntur.

CAP. XIII.

Quodam die beatæ virginis piscem adhuc viventem piscator ipse detulit: quod studio charitatis ad servorum Dei superuenientium usus magis, quàm ad suum reservans, in fontem proximum iactari præcepit. Qui dum aliquando propinquam nataret, saltum in aëra dedit, & in siccum deveniens, in arida palpitare coepit. Aduolant corui de vicino crocitant, vnguibus & rostro piscem laniare volentes. Mirabile dictum, & insolitum dictum: iuxta pascibat agnus, qui minor cæceris periculis, celeriter accurrit, piscem à devorantibus eripuit, cornibus & pedibus totius corporis nisu contra pugnant, coruos abegit. Quod forores, de monasterio nova bella prospicientes, festinanter aduenerunt: piscem incolumem inuenerunt non sine grandi admiratione, famulæ Dei Aldegundi reportauerunt. Sed idem agnus defensor piscis, tam diu persecutus est, donec in præsentiam virginis Abbatissæ piscis oblatum est.

CAP. XV.

Quodam verò tempore forores monasterij focum acenderant, & ut sibi morigerat, ad abluenda indumenta, caldariam cum aqua super focum suspendentem. Una autem ex illis tunicam beatæ virginis Aldegundis habens indutam, iuxta pinnas adstabat: olla iam æstuante flamma bulliebat, cum ecce serpens antiquus, incedens humili famularum Christi officio, propius adstantem igni, cœcicit in focum, & aquam feruentem super ipsam effudit. At illa cum caderet, sanctæ Trinitatis nomen inuocavit. Ancilla verò Domini festinanter accurrerunt, de medio flammæ eam abstrahunt, & quam timebant ignis ardore membratim resolutam, operationibus & meritis beatæ virginis suffragantibus, illam reperunt.

CAP. XVI.

Inter alia diuinæ cōsolationis beneficia, quæ gratia Domini Salvatoris huic virginis conferebat, illud non mediocriter admirandum est, quod eam angelica visitatione sæpè familiariter confortans, aliqua mœstitia diutius affici non permittebat. Quod etiam ex paruis facile coniectari potest. Audierat enim aliquando de se prolatum detractionis verbum, à quibusdam peruersis & ocio vacantibus: quibus est pessima consuetudo semper derogare de melioribus. Cumque animus esset humanæ fragilitatis, aliquantulum indè cruciaretur, adest Angelus cōsolationis solito eam, verbisque dulcibus permulcens: Quid, inquit, o dulcissima virgo sponsa Domini Iesu Christi, quid in verbis ociosorum & invidorum contristaris, cum tibi sedes parata sit regni cœlestis: illis autem, nisi respiciant, æternum supplicium & pœnam

Ociosis familiaris obtrahendi libido.

& poena seruetur infernalis? Talibus virgo recreata sermonibus, obloquentium vanitates non curauit ulterius.

CAP. XVII.

Post hæc autem, vt in vita B. Gisleni plenius inuenitur, dum B. Amandus Dominica nocte plenus dierum, tanquam frumentum maturum in horreum caeleste condendum, palea carnis deposita migraret: in ipsa verò hora, beata Aldegundis vigilijs & hymnis in ecclesia cœnobij Malbodiensis, coram altari gloriosæ genitricis Domini nostri Iesu Christi Mariæ, incumbebat suppliciter. Et quoniam illum in hac vita multum dilexerat, vtpote cuius doctrina culmina virtutum edocta confederat, Domini Saluatoris gratia reuelauit ei, & cuius esset meriti, quem exhortantem susceperat: & quòd illa sequeretur in proximo, quòd dux ille præcedebat. Orans enim, in ecstasi mētis eleuata, contempletur senem virum, cano vertice reuerendum, sacerdotibus & præclaris vestibus indutum, baculum manu tenentem, ad superna transire, turbamque copiosam albatorum ante & post eum iter habere: seipsam quoque virgo sancta lætabatur in eodem comitatu simul properare. Cumque requisita, quis esset dux ille tam gloriosæ multitudinis, respondisset se nescire, sic Angelus inquit: Amabilis Deo Amandus à seculo migravit, & quoniam in vita sua sine macula, seipsum gratia Dei curauit seruare, atque sibi commissâ talenta disponendo fideliter duplicauit, modò cum sanctis animabus, quas verbo & exemplo Domino acquisiuit, ad gaudia sui Domini tam gloriosus ascendit. Hanc visionem prudentissima virgo nulli secum habitatum eo die reuelans, beato Gisleno mandauit, vt cum sorore beata Vualdetrude gratia visitationis ad se dignaretur venire: quibus venientibus in locum, qui dicitur * Meruius, festinavit obuiam ire. Cumque visionem suam inter alia salutis colloquia beato Gisleno manifestasset, intelligens vir Dei, quid illa visio præsignaret, altè suspirans: O charissima soror, inquit, amabilis & deuota sponsa regis æterni Domini nostri Iesu Christi, gratias age sine intermissione diuinæ dignationi, quæ tibi dulcissimi pastoris & iam factum ad cœlestia transitum, & tuum in proximo futurum, præmonstrauit. Vnde quia cœlestis iam dulcedinem patriæ, saporemque, Domino reuelante, prægustasti, necessarium est, vt omni instantia in eius obsequio perseueres, donec ea, quæ se diligentibus repromissit, merearis adipisci.

CAP. XVIII.

Vidit etiam aliquandò beata Aldegundis in visù, demonstrante Domino, valde tristem humani generis inimicum: ac percontans illum sollicitè, requisitit quæ tanta contra humanum genus esset eius pernicacia: quid emolumenti sibi futurum speraret, dum tot millia hominum ad infernum impellere nõ cessaret. Cui malignus respondit, inuidiæ non modicæ se dolore torqueri contra filios Adæ: qui quotidie illum ascenderent, vnde miser ipse cum suis exularet.

CAP. XIX.

Studioissima diuinæ legis, indesinenter esuriens verbo cœlesti satiari, virorumque sanctorum ac religiosorum vitam cupiens imitari, beatum Humbertum apud Mariculas habitantem, virum in sanctitate magnificum, illustratum scientia diuinæ scripturæ, signum Crucis ab Angelo expressum gestantem in vertice, virgo prudens visitauerat: pabulo diuini verbi per aliquot dies affluentia oris eius epulata, cum illo circa vicina monasterij quadam vice deambulat: sed astuante ferro ore dei, cum penè siti deficeret, orante viro Dei cum ipsa virgine, fons illicò dulcis è terra nouus emanauit: virgo reficitur, fons vsque in præsens non deficit. Beatus autem Humbertus de positionis suæ diem prænoscentis, lineas vestes ad vsus exequiarum suarum ab ipsa virgine postulauit: propter quas dum mitteret deferendas, missus alter à virgine præsaga futuri, legato beati viri in medio itinere cum vestibus postularis occurrit.

CAP. XX.

Beata igitur Aldegundis, quæ sibi Dominum Saluatorem elegerat sponsum, frequentibus Angelorum confortata visionibus, qui sapius illam multis modis, vtpote conseruam & conciuem recognoscentes, familiariter alloquebantur, præsciens ex reuelatione spiritus sancti dormitionis suæ diem appropinquare, deprecata est Dominum, vt qui sanctos sanctificat adhuc, & iustos iustificat adhuc, & qui flagellat omnem filium, quem recipit: dignaretur ancillam suam in præsentibus

Ff 2 sic

Tomo V. Octobris 9. cap. 12.

S. Aldegundi reuelatur obitus S. Amandi. Visio.

* Meruius: de ista visionem.

Videt demonem.

Facetur factam suam erga genus humanum.

S. Humberti encomiù.

Miraculù.

Apoc. 22. Prou. 3. Hebr. 12.

MURIVS

1000

RVIII

5

sic flagellando carnem, purgare, quatenus anima post hanc vitam in requiem Domini sui sine macula valeret introire. Sciebat enim in hac vita neminem tam perfectum esse, qui posset omni peccati contaminatione prorsus carere. Non distulit diuina bonitas præstare misericorditer, quod illa petiuit humiliter. Nam in dextra mammilla, non post multum tempus morbus, qui vocatur cancer, subortus est, qui corpus illius exæstuans, vsque ad vltimum diem vitæ depaustus est. Virgo vero prudens, exemplo beati Iob, aliorumque sanctorum, patienter sustinebat, & tanquam accepto diuinitus dono congaudens, supernæ dignationi sapienter gratias agebat.

CAP. XXI.

Cum autem adesse tempus resolutionis eius Angelus præmonuisset, prædicto quæ die nulla molestia corporis eam fatigaret, apparente sibi rursus Angelus, cepit queri cum eo, cur differretur à regno sibi parato. Cui ille: Scias, inquit, sanctos Angelos hoc tibi à Domino impetrasse, vt ad perfectionem virtutum admittas habere spatium temporalis vitæ. Sed cum aliquandò tertiaria febre laboraret, hebdomada transacta, circa mediam noctem, immittente diabolo, tantus illam ardor inuasit, vt nisi mox biberet, videretur exanimari. Cumque viriliter reluctans à potu vellet abstinere, vimque febris, non hostis tentationem reputaret, confugit ad orationem. Et ecce ante lucem vidit antiquum hostem, tetra & horrenda facie sibi adstantem, qui fateri coactus est, quòd tantum illi sitis immisisset ardorem, cui didit blasphemus, dicens beatæ virgini, restare adhuc duram atque arctam viam in certumque esse, vtrum in Dei seruitio perseveraret. Cui virgo constanter: Dominus, inquit, mihi adiutor est, non curo minas tuas. Continuo satanas aufugit confusus, & sitis ab ea recessit. Post tentationem verò diabolicam, ad est multipliciter consolatio diuina. Videt enim in visu tanquam à Domino se postulantem in eius amore perseverantiam, ac velut apparentem sibi sacerdotem ipsum Dominum, quod peribat, clementer annuentem. Vider etiam beatum Petrum Apostolum sibi panem candidum deferentem, sequere de manu eius illum cum ingenti barba suscepisse. Soror quoque eius audiuit calidus per soporem, & suam à Domino acceptam poenitentiam, & sororem suam virginem promeruisse Christum.

CAP. XXII.

Interea dum virginis animus huiuscemodi visionibus assidue pascere, & ad celestia contemplanda sublimaretur, offertur ei paruulus, cuius iam à suis vita desperabatur: quem ipsa protinus ante cornu altaris projici iussit. Quod vt factum est, confestim redditus est sanitati. Cumque renunciaretur virgini de subita sanitate infantis, & animaduerneret, hoc idèd contigisse, quòd illum contigerit locum, quo viderat ante paucos dies transisse Dominum: quid nisi Deo gratias ageret? Viderat enim non multò antè, quasi staret in platea, ac velut igneus globus de celo super se veniret. Quarto verò die post hæc, media nocte Dominica, cum ad vigiliam ingrederetur ecclesiam, vna de sororibus egressa, cernit plateam, in qua visio præterita apparuerat, nimia luce splendentem, cum eadem hora tenebræ totam occuparent terram. Manè factò, colloquētibus indè & mirantibus, intellexit beata virgo causam tanti splendoris, nulli tamen earum tunc manifestauit. Non post multum accessit & alius testis harum visionum, affirmans illi, se vidisse Dominum nostrum Iesum Christum cum exercitu Angelorum, ante cornu altaris ipsi virgini colloquentem. Requirens autem ab homine visionis horam, recognouit, ipsam fuisse horam, qua viderat Dominum in visione. Quarto die post hæc sanatus est puer, vt supra dictum est.

CAP. XXIII.

Sacerdos quidam boni testimonij, sine reprehensione conuersabatur eo tempore in monasterio à pueritia vsque ad perfectam ætatem: qui referre solebat, noctu se vidisse globum igneum descendisse de celo super habitaculū, in quo famula Christi agrotabat. Post hymnos nocturnos, vna de maturioribus ancillis Domini modicum soporis degustans, videt beatam Aldegundem ante altare in loco sacerdotis adstantem, corpus Domini in calice fregisse, sibi que dixisse: Vade cæcæ, die sacerdoti, vt in hoc calice mysteria Domini Christi conficiat: & quoniam heri pro valetudine corporis communicare non potui, hodiè particeps fiam corporis & sanguinis Domini. Facta die, processit sacerdos, Missas celebrauit, & in tangendo

**Satan cogit
ur suas ei
fraudes fa-
teri.**

**Contemni-
tur ab ea.**

**Visiones S.
Aldegūdis.**

**Puer mori-
bundus sa-
natus.**

**Igneus glo-
bus visus su-
pra domici-
lium eius.**

cernit calicem in aëra subleuatum, ilicò suo resedisse loco. Tunc prædicta famula Dei visionem, quam viderat, & sacerdos de calice in aëre suspensò, ad Christi sponfam vtrunquè deulère, certitudinem habentes, has visiones obitum illius præsignare.

CAP. XXIII.

Inter alia signa virtutum, quæ potètia Saluatoris per ancillam sibi electam operabatur, homo quidam mente captus, aut suis exigentibus culpis, aut vt fides virginis manifestaretur, per insaniam capitis penè vsque ad extrema perductus est. Cum parentes eius de vita ipsius desperarent, adduxerunt illum ad monasterium sanctimonialium, intimantes beatæ virgini cum gemitu, qualia ille miser patere- tur. At illa visceribus pietatis condolens misello, fecit eum ad se vespertino tem- pore perducì. Oravit pro eo, & factò signo Crucis super eum, domum redire iussit. Qui mox conualefcens, restitutus est sanitati. Quinto verò die ante virginis obitu, soror ipsius famula Domini nostri Iesu Christi Vualdetrudis, contemplatione ce- lestium subleuata, videt in visione, gloriosam Domini nostri Iesu Christi genitri- cem, cum sanctorum agminibus venientem, atque germanam suam virginem Al- degundem, secum ad sublimia deducentem. In monasterio quoquè Niuella, vbi sancta Gertrudis corpore requiescit, sanctimonialis quædam nimia simplicitatis & obedientiæ, ab amore mundi ante tribunal ad amorè Domini nostri Iesu Chri- sti perfectè conuersa: sexta feria ante diem sabbati & dormitionis famulæ Dei Al- degundis, circa medium noctis, vidit in visu splendorem lucis intrâsse ecclesiam beati Petri, vbi iam dicta beata Gertrudis tumulata est, ita vt à pavimento vsque ad trabes vniuersam ædem, quasi meridianus sol illustraret. Dum verò attonita visi- onetantæ claritatis, timore solueretur: audit choros pfallentium, ita vt voces dis- cernere posset virorum ac mulierum, puellarum & puerorum, inuicem alternando concinentium. Iam verò tertia nocte egressiõis eius à corpore, gratia visitati- onis multis conuenientibus religiosis, atque sorore eiusdem virginis beata Vual- detrude, ecce fulgor ingens nimia claritate refulgens apparuit supra domum, in qua virgo sponsa Domini Christi opperiebatur intrepida eius aduèrtum. Cum quæ presentes insolitam mirarentur visionem, ac beata Vualdetrudis inter spem me- tumquè dubia, quidnam præsignaret, tremebunda rei finem expectaret, sancta illa anima, quæ veram lucem Dominum Christum amauit, & præsentiam eius sitibun- da desiderauit, carne soluta, cum ipsa luce de hoc seculo migravit. Sepulta est au- tem in villa suæ quondam ditoniis, vocabulo Salra: vbi suus vterquè parens, ac so- ror postea Vualdetrudis, sepulti stant: In quo iacuit multo tempore, quoad Chri- sto donante corpus eius translatum est in municipium Malbodium, quod à funda- mento construxerat, vbi nunc eius memoria fulget, ac meritis suffragantibus, plu- rima poscentibus beneficia diuina clementia largiri dignatur.

Hominem insanum sanitati restituit.

Visso s. Vualdetrudis.

Item alterius.

Ingens fulgor apparet sub mortem s. Aldegundis.

Migrat in celos.

CAP. XXV.

Ecce inter alia sanctorum gesta, quicunquè piè legis vel audis, ecce hîc habes, quod imiteris. Adhuc arate puellari terrena despexit, cælestia cõcupiuit. Concupiscentiam carnis, virginitatis amore edomuit. Concupiscentiam oculorum, id est, curiositatem, diuinæ lectionis meditatione refrenauit. Ambitionem vitæ, hoc est, superbiam, humilitate calcavit. Contempsit mortalem sponsum, immortalem elegit. Diuitias cum haberet, non sperauit in pecuniâ thesauris: sed prudenter indigentibus cuncta distribuens, amplexata est paupertatem. Inuenit in agro thesau- rum absconditum, & præ gaudio illius omnia vendès, comparauit illum. Quæsiuit bonas margaritas pia negociatrix, inuenit vnâ preciosam, emit, possedit. Tenebras exhorruit, lucem amauit, cum luce migravit, lumen vitæ perennis habebit. Igitur imitare, quod legis: viue, sicut vixit: incede, quâ incescit: ac sine dubitatione peruenies, quò peruenit: adiuvante gratia conditoris, qui misericorditer operatur in sanctis suis, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus, Amen.

Vt sit imitanda.

March. 13.

Psal. 67.

LECTORI PIO F. LAVR. SVRIVS.

Hanc beatissimæ Aldegundis historiam 30. Ianuarij die in primo Tomo collocauimus, si eius tum copia nobis fuisset. Sed quod tum non licuit, hoc loco facere volumus. Hoc enim die, id est, 13. Nouembris, sanctæ virginis translatio celebratur, & potest Lector eodem fructu legere hoc die eius historiam, quò legisset 30. Ianuarij.

URIVS
1000
1000
RVIII
5

